

LÄS OM: björnen vi minns/hemmets värmekälla/lars molins filmer/dagens badort/trosas guldring/skeppsbrutna på drift/grundkallens kassunfyr

magasinSKÄRGÅRD.

sinne/smak/sevärdheter

»Vad gör man för att få den mörka årstiden att gå fortare och bli mer uthärdlig, kanske till och med njutbar? Det finns mycket som ger guldkant på tillvaron.«

Läs om badorter som Nynäshamn på s 28.

Varsågod!
Magasinet är gratis.

#3-2025

Julklapp till skärgårdsvännen

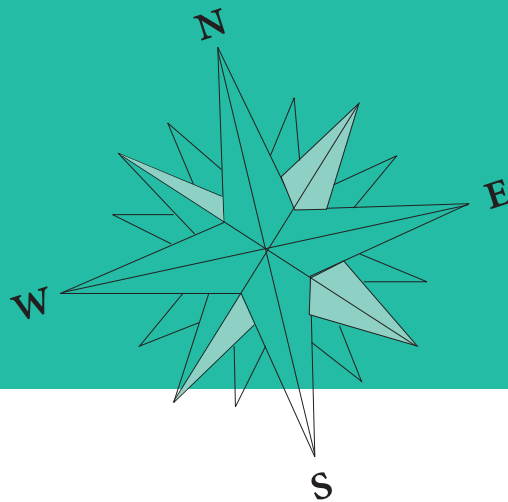
Musmatta med bild av fotograf Roine Karlsson.
Fem motiv. Havsörn, guding, Röder, Landsort eller fiskedrag.
Format 23 x 19,5 cm. Maila din beställning med adress till
info@magasinskargard.se. Vi skickar faktura.

Pris 150 kr + porto

magasin**SKÄRGÅRD.**
sinne/smak/sevärdheter

Krönika

Njut bara njut

I vårt land brukar vintern kännas som en evighets lång väntan på värmen och ljusare dagar. Vad gör man för att få den mörka årstiden att gå fortare och bli mer uthärdlig, kanske till och med njutbar? Det finns mycket som ger guldkant på tillvaron. En spaweekend till någon anrik badort vid havet, där du tar hand om kropp och själ. Badar, bastar och äter god mat. Varför inte boka något av skärgårdens alla julbord? Och för att få en extra häftig upplevelse, passa på att segla dit. Att ställa sig bakom spisen och laga maten själv, såsom herrarna i Rådmansö bygdegård gör, är också givande. Förslagsvis kan du prova ett recept på julgädda och återuppta en gammal bortglömd skärgårdstradition.

Ett måste om vintern är såklart att se till att komma ut, ut i naturen. Särskilt efter allt frossande i mat. Oavsett väder. Har du tur kan du få se ett livs levande lodjur. Spår av varg. Bävergnag. Eller en uttermålad på isen. Det finns mer att se fram mot vintertid. Och som sker utomhus. Med eller utan snö. Julmarknader hör november-december till. Förutom genuint hantverk och hemlagat, bjuds ofta på olika slags underhållning. Det

kan vara tomten som kommer, Luciakröning, ponnyridning, godisregn och annat. Till Blidös julmarknad kan du få en särskilt magisk upplevelse genom att åka ångbåt dit.

Vad mer att fördriva tiden med? Väva en fin tavla kanske. Läs en spännande bok. Tända eld i kakelugnen, spela kort och inta värmande dryck i mysig hemmiljö går inte av för hackor det heller. Oavsett strömvavbrott eller inte. Och glöm inte, året runt, dygnet runt kan du ta en tripp upp till Öregrund och Östhammar för att upptäcka filmaren Lars Molins inspelningsplatser och låta dig guidas via moderna qr-koder. Bland annat till mjölkpallen som plogbilen körde omkull.

Allt detta och mer därtill kan du läsa om och få inspiration av i det här fullmatade vinternumret. Och du – lugn bara lugn, innan du vet ordet av har tiden gått och du börjar kanske längta efter nästa vinter. Vem vet. Så njut bara njut. Av nuet. Från oss alla till er alla – en riktigt god jul. Och ett gott nytt år! /REDAKTÖREN

»Och du – lugn bara lugn, innan du vet ordet av har tiden gått och du börjar kanske längta efter nästa vinter.«

GRÄDDÖ BYGG

& SNICKERI AB

I sina bästa år med rejäl erfarenhet och gott humör!

Mattias Ankar
070-723 41 20

Anders Pettersson
070-723 41 21

www.graddobygg.se

Halloj!

Du vet väl om att man kan prenumerera på Magasin Skärgård? Och få det hemskickat direkt i brevlådan. Så riskerar du inte att bli utan.

Magasinet är fortfarande gratis, du betalar bara portot (tre frimärken) plus fakturaavgift 25 kr. Eller vill du ge bort en prenumeration i present med ett presentkort?

Boka på info@magasinskargard.se. Vi behöver namn och adress till den/de som ska få magasinet och dig som betalar. Ange också om det gäller ett år på prov eller tills vidare. 🐦

magasinSKÄRGÅRD.
sinne/smak/ärvärderheter

Redaktionen

ANSVARIG UTGIVARE / REDAKTÖR
Josefin Ekberg, Gräddö

FOTOGRAF
Roine Karlsson, Gräddö

FORMGIVARE
Eva Englund, Vaxholm

ILLUSTRATÖR
Erik Kulan Wennberg, Blidö

FRILANSREPORTER
Misse Ljungström,
Saltsjöbaden/Svartsö

ILLUSTRATÖR
Lars Holm, Björkö-Arholma

ANSVARIG UTGIVARE O. REDAKTÖR Josefin Ekberg
JE Mediaproduktion
Gräddö varsväg 12, 760 15 Gräddö
0709-701 901
josefin@magasinskargard.se
www.magasinskargard.se

ANNONSÄLJARE Josefin Ekberg 0709-701 901
OMSLAGSFOTO Roine Karlsson

FRILANSREPORTER Christer Bergström / Peter Gropman
Misse Ljungström / Helene Lundgren

KRÖNIKÖRER Marina Mannbrink Lind / Rose Tillberg Mattsson
FORMGIVARE Eva Englund

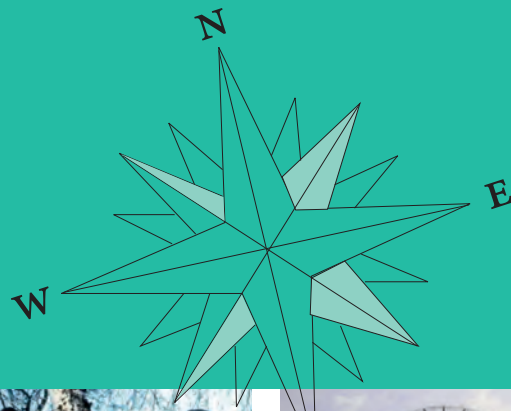
ILLUSTRATÖRER Lars Holm / Erik Kulan Wennberg / Misse Ljungström
TRYCKERI Printall, Estland

DISTRIBUTION vår, sommar och vinter
MagasinSkärgård är en fristående produkt.
För ej beställt material ansvaras ej.

Gilla oss på Facebook!

Innehåll

6

16

22

50

Djuren bakom rubrikerna

s 6

Under femtio år har Roine Karlsson följt utvecklingen för våra vilda djur. Ute på öarna och i Roslagen. Vissa skapade rubriker. Som Rialavargen och björnen Granis. Om vintrarna har det blivit allt vanligare att se utterkanor på isen. Och bäver finns nu även i ytterskärgården.

Kanon med kakelugn

s 16

Sverige har fått sin första kulturkanon. Med på listan bland uppfinningar finner vi kakelugnen. Den fiffiga varianten som sparar ved och lagrar värmen länge. Kakelugnar har blivit populära igen, inte bara för sin skönhet skull, utan som säkerhet om strömmen går.

I filmarens spår

s 22

Lars Molin satte Öregrund och Östhammar på kartan med sina humoristiska filmer om vardagslivet på landsbygden och i småstäderna vid roslagskusten. På 20 inspelningsplatser finns skyltar med qr-koder som berättar om filmerna. Bland annat Midvinterduell och Badjävlar.

Badorten lever än

s 28

I slutet av 1800-talet och början av 1900-talet blomstrade badorterna längs våra kuster. Dit dåtidens societet vallfärdade för att ta hand om sina kroppar. En del har fått en nytändning i nutid då vanligt folk unnar sig lyxen av spabad och massage. Som hos Nynäs havsbad.

Boden räddade tre liv

s 38

En vinterdag i januari 1971 blev en oläst bod i Lygna skärgård livsavgörande för tre skeppsbrutna danska fiskare på drift i en liten livjolle. När de kom fram till Hamnskäret – »Livets ö« hade de inte ätit på tre dagar, var genomblöta och trodde deras sista stund var kommen.

Grundkallens kassunfyr

s 50

Reporter Peter Gropman har besökt många fyrar i sitt arbete för radioprogrammet Svenska fyrar. Visst är många fyrtorn vackra att se på men de som fascinerar Peter mest är de brutala fulsnygga schackpjäserna, kassunfyrarna. Vi får följa med ombord på Grundkallen.

NORRTÄLJE BRÄNNERI

PREMIUM SPIRITS OF ROSLAGEN

Kalendarium & sortimentsprovning se www.norrtaljebranneri.se. Välkommen!

Birgitta och Nils Lingsten hittade
vargspår på sjön Gillfjärden. 1986.

Bävergnag vid Infjärden
på Rådmansö.

Djuren som satt sina spår

MagasinSkärgårds fotograf Roine Karlsson
älskar att vara ute i naturen och fota djur.

Han har i femtio år sett hur vilda djur har återvänt eller varit på besök i hans
hemtrakter. Uttrar, varg, björn, lodjur, vildsvin och bäver. I vissa fall har djuren
skapat stora rubriker. TEXT O. FOTO: Roine Karlsson

I vårnumret skrev jag om fåglarna som jag på 1970- och 80-talen fick åka land och rike runt för att få se en skymt av. Jag lovade då att återkomma till vad jag upplevt med de fyrbenta djuren. Att det skulle dyka upp björnar och vargar i Roslagen hade jag bara kunnat fantisera om när jag började fotografera. Björnar, vargar, uttrar och lodjur, det är djur jag verkligen går i gång på. Det gör också tidningar, radio och TV. Djuren skapar rubriker när de dyker upp. Vi matas oftast med negativa rapporter om arter som försvinner på grund människans utnyttjande av naturen. Vissa källor anger att vi förlorar upp till 150 arter varje dag på jorden.

Jag har under åren samlat på mig några rubriker som djuren skapat här på Rådmansö och Roslagen. Djuren har också fått mig att dra på stövlarna för att kanske få en bild av något spår de lämnat efter sig. 1992 fick jag lära mig att spåra utter av Peter Mårtensson från Naturhistoriska riksmuseet. Naturvårdsfonden i Norrtälje ville ta reda på om det fanns utter i Uppland. Då var uttern nära nog försvunnen från delar av landet och antagligen helt borta från skärgården. När man spårar utter kryper man under broar på hösten för att hitta utterns spillning.

Vintern är annars den bästa tiden att studera vilt, då de lämnar tydligare spår efter sig. På isar där snö har fått ligga någon dag, tar jag mig helst fram på ett par skridskor. Eller ett par skidor. Då kan jag se vilka djur som satt sina avtryck. Att följa ett spår är spännande och ute på isen får jag veta vad som har hänt under natten. Jag går aldrig efter ett djur, för då stör jag kanske djuret och får inte reda på hur individen skulle ha upp-

Uter i Norrtäljeån. 1986.

»Där stod jag och fotograferade den skygga uttern med blix, till discodunk medan den åt på en abborre. Det var en naturupplevelse jag aldrig glömmer.«

trätt utan min närvaro. Till exempel att ett lodjur följt efter en hare eller en utter fångat en fisk under natten.

Uttermåltid till discolåt

Att hitta ett utter- eller lodjursspår var inte lätt på 1970-80-talen då jag var ute i skärgården. Men nu har trenden vänt och uttern har hittat tillbaka. Nyligen hade tidningen Havsutsikt rubriken »Uttern-tillbaka vid kusten«. Jag behöver inte vara ute länge på isen med bra spår-förhållanden numera, förrän jag hittar ett spår eller en kana efter en eller flera uttrar. Uttern har ett roligt sätt att ta sig fram då den tar fart och åker på magen.

Min första utter fotograferade jag mitt inne i Norrtälje en kall vinternatt i början av januari 1986. Det var då mycket ovanligt med utter i Norrtäljeån. Det var skitkallt och en torsdag så det var discodans på Stadshotellet en bit bort. Där stod jag och fotograferade den skygga uttern med blix, till discodunk medan den åt på en abborre. Det var en naturupplevelse

jag aldrig glömmer. Numera tillhör uttern stadsbilden och skapar ibland rubriker på sociala medier. Den 12 februari 2021 lyckades Lars Hansén filma en utter som kalasade på en svan mitt inne i Norrtälje.

Mitt första möte med en varg var ett tydligt spår som Birgitta och Nils Lingssten visade mig på Gillfjärden utanför Norrtälje den 14 april 1986. Sommaren 2009 dyker sen en ensam varg upp i Riala. Han kommer från Hälsingland och när hösten kommer får han sällskap av en tik. I slutet av april föder hon fyra ungar. Det var Stockholms läns första kull vargvalpar på 180 år. I Rialareviret tillbringade jag många spännande timmar i hopp om att få se en vild varg för första gången. Vargarna var skygga och höll sig undan när jag kom med min kamera. Vargarna försvann mystiskt från Riala men jag har fina minnen därifrån, och bilder på vargspår och skitar i min dator.

Den tredje mars förra året missade

Vargbajs.

Utterspår på Infjärden.

jag en varg med bara några minuter. Vargen hade traskat förbi Gräddö skärgårds-handel strax före mig när jag var ute och körde. Däremot lyckades Anders Adler filma vargen lite senare vid Hummelsvik i närheten. En annan varg slutade sina dagar vid Brevik på E18 den 8 mars 2012 härute på Rådmansö.

Björnen Granis stoppades upp

Det fyrbenta djur som fått flest och störst rubriker är ändå björnen »Granis« som blev en riktig riks-kändis. Granis blev känd då han 1998 startade sin märkliga vandring från Sälenfjällen åt sydost till Uppland och vidare ända ned till Småland. I slutet av april 1999 var det Martin Anjou sju år som först fick se björnen i Roslagen.

– Vad är det där, sade han och pekade från bilen mot åkern alldeles intill villan i Lilltorp på Rådmansö där han bodde.

Klockan var då strax efter 20 på tisdagskvällen. Martins farfar Sven Fredriksson lyckades lite senare till och med filma björnen med sin videokamera. Granis fortsatte sen söderut under sommaren ömsom vandrande ömsom simmande i Stockholms skärgård och vidare ner till Småland. På sin vandring hade han dödat åtskilliga får och han sköts därför av jägare i Björnkulla nordväst om Värnamo i augusti år 2000.

Jag minns rubrikerna och nyheterna på radion den dagen. För jag var inte långt ifrån den plats där Granis vandring slutade. Jag var då i Småland för att inventera utter åt Länsstyrelsen. Björnen Granis är idag en känd attraktion som står uppstoppad i nationalparken Store Mosses naturum i Småland.

I maj 1992 var jag i Lettland med Kristoffer Stighäll. Han jobbade då med Projekt Vitryggig hackspett. I Lettland fanns fortfarande arter som vi inte lyckats behålla. När vi gick där i den orörda skogen med mycket lövträd stötte vi på en lerpöl där vildsvin hade bokat. Det fanns mobiler då så jag ringde hem till mina föräldrar i Söderbykarl för att imponera. Jag stod ju och såg på spår efter vildsvin!

Björnen Granis slutade som sevärdhet på ett naturum.

»Jag minns rubrikerna och nyheterna på radion den dagen. För jag var inte långt ifrån den plats där Granis vandring slutade.«

Det måste vara något att berätta för min far, tänkte jag. Han berättade istället för mig att klockan fyra i morse stod han i köksfönstret i Blidsta och tittade på en grupp vildsvin ute på åkern.

Sen dess har vildsvinen bara blivit allt fler. Förra vintern fick jag hela gräsmattan på Lidö uppbökad vilket har tagit ett år att återställa.

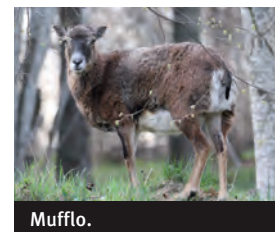
Bäverhyddor allt vanligare

Att få se bäver i Roslagen på 70-talet var hart när omöjligt. För att uppleva bäver fick man åka norrut. Första gången jag fick höra talas om bäver i skärgården, var när Bengt Rinaldo ringde och berättade att det var bävergnag ute på Lygna i ytterskärgården. Det var i slutet av september 1997. Numera har den etablerat sig i städer och även långt ut i skärgården. Jag har hittat två bäverhyddor i Söderarms skärgård.

Spåren efter lodjur har blivit allt vanligare men de skapar tyvärr ofta negativa rubriker då de dödar får. En enda gång har jag stött på ett livs levande lodjur. Det var en kväll i mitten av mars 2015 i naturreservatet på Riddersholm. Någon kame-ra hade jag tyvärr inte med den gången. Dovhjort, kronhjort och mufflo har fått

Vildsvin.

Mufflo.

hjälp av människan att spridas och finns nu på flera öar i skärgården där de egentligen inte hör hemma. När illegalt utsatta dovhjortar och mufflonfår upptäcktes på Gräsö 2023, beslutades direkt om skyddsjakt av Länsstyrelsen i Uppland.

Länsstyrelsen i Stockholms län har handlat annorlunda. De har inte lyckats komma till rätta med den stora mängd dovhjortar och mufflonfår som finns på ön Gisslingö i Norrtälje kommun. Djuren är kvar och ställer till med problem för öborna som inte får ha sina odlingar och rabatter ifred. Problemet har skapat många feta rubriker under åren.

Men att det även händer positiva saker i naturen har jag fått vara med om. Om jag tar mig ut på en is i vinter kommer jag garanterat att stöta på spår efter fler djurarter än jag gjorde förr. Det ger mig ett visst hopp om framtiden. 🐦

FOTO: JOHAN PAULIN/SVT

Nya »Vi på Saltkråkan«

Nu finns nyinspelade »Vi på Saltkråkan« på SVT. Nästan 60 år sedan Astrid Lindgrens älskade film spelades in, har en ny version gjorts för tv i sex avsnitt. Mycket är sig likt. Här finns huvudpersonen Tjorven, den virrige farbror Melker och hunden Båtsman samt alla andra karaktärer på ön.

Det blir förvecklingar, missförstånd och dräpligheter som uppstår mellan öborna och gästande stadsbor, men också en varm gemenskap växer fram. Skillnaden denna gång är att handlingen förlagts till nutid. Och inspelningarna har skett på Utö, Svartlöga och Möja istället för Norröra.

Boktips Nödros i flaska

Brev från skeppsbrott

»Skeppet förlöst. Andre styrman galen. Båten läcker. Ingen mat på åtta dagar.

Farväl.« är ett av många nödrop i en flaska från verkliga skeppsbrott. Boken

»Flaskpost« bygger på autentiska meddelanden som genom århundraden skickats i flaskor och sköljts upp på stränder. Det handlar om dramatiska förlisningar och märkliga räddningsaktioner,

om människor som överlevt på små flottor, som sökt skydd på de ensligaste av öar eller krockat med isberg.

Dessa flaskor som flutit längs havsströmmar i veckor, månader eller år, har ibland löst mysterier eller blivit en sista hälsning. De berättar om sjunkande fartyg, försvunna oceanångare och skeppsbrutna sjömän. Framförallt gav dessa brev vetskap till dem som väntade i hemmahamn. Boken är rikt illustrerad med detaljrika kartor.

TITEL: Flaskpost. Nödros från verkliga skeppsbrott

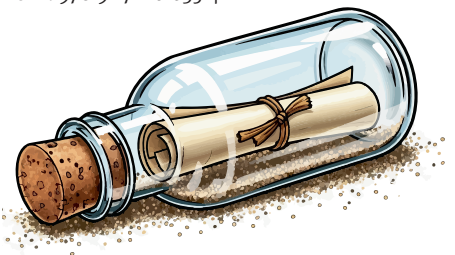
FÖRFATTARE: Björn Hagberg, Martin Widman

FÖRLAG: Ocean Books

ANTAL SIDOR: 220

CA PRIS: 259 kr

ISBN: 978-91-7126-635-4

Vi erbjuder
kostnadsfritt
hembesök!

Passa på! Flera fina kaminer på lager!

Söderlinds Vedspisar

Vi har varmt Roslagen sedan 1991.

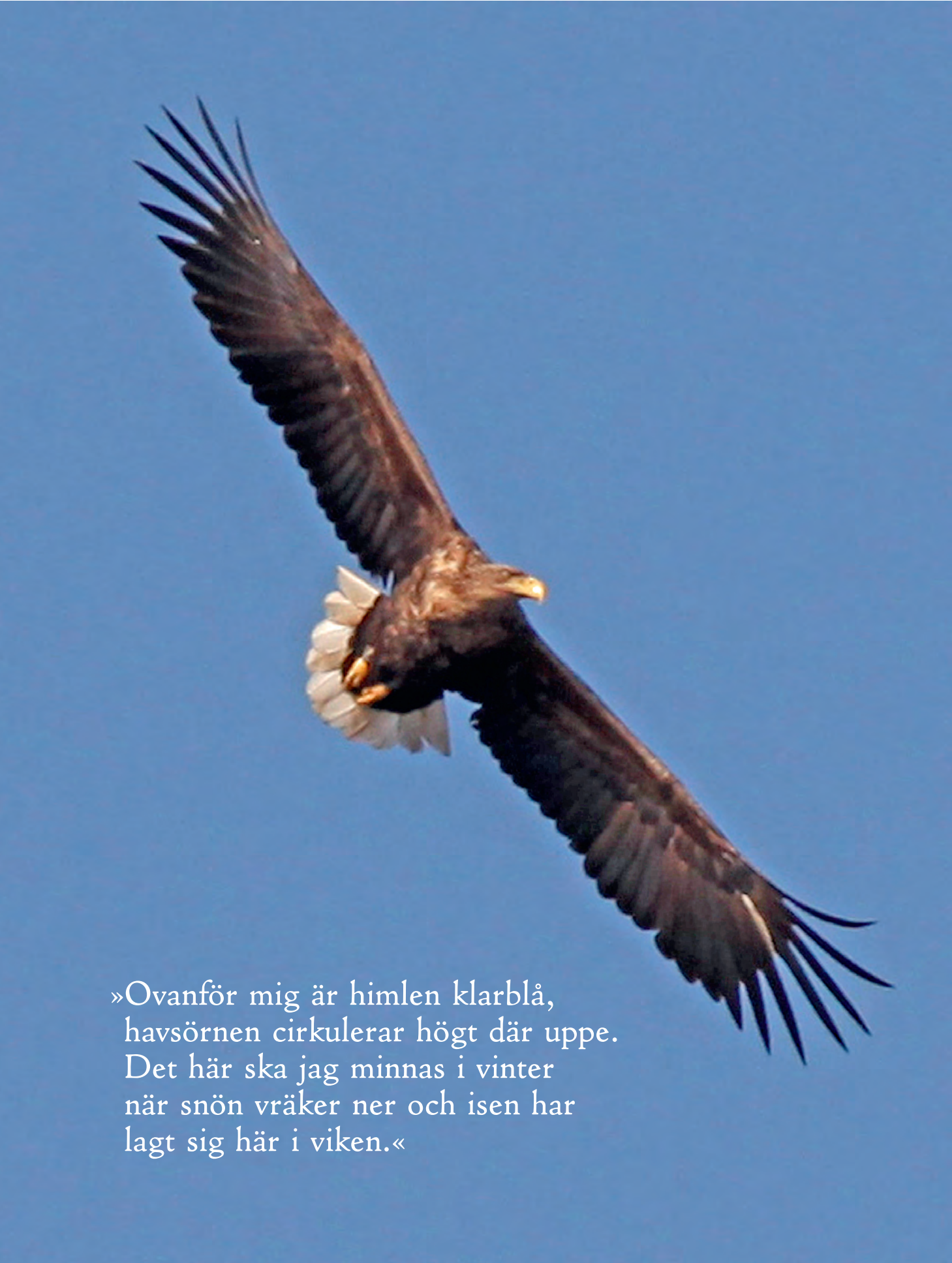
Storstensvägen 6. Öppet: mån–tors

10–18, fre 10–17, lör 11–14, söndag stängt

Tel 0176-142 00, norrtälje@eldabutiken.se

Följ oss på Instagram: eldabutikennorrtälje

eld
Norrtälje

A bald eagle is shown in flight against a clear, bright blue sky. The eagle's wings are fully extended, showing the dark feathers on the upper wings and the lighter, almost white feathers on the undersides. The eagle's head is turned slightly to the right, and its sharp, yellow beak is visible. The eagle's tail is also visible, showing a mix of dark and light feathers. The overall image conveys a sense of freedom and power.

»Ovanför mig är himlen klarblå,
havsörnen cirkulerar högt där uppe.
Det här ska jag minnas i vinter
när snön vräker ner och isen har
lagt sig här i viken.«

Mitt »vitamin Sea«

Högt där uppe på den klarblåa sommarhimlen flyger en havsörn. Med utbredda stilla vingar liksom hänger den i luften. Vad lycklig och fri den ser ut! Som att den inte har något bekymmer alls att tänka på? Ingen som helst hets över semestervilan, vädret, pengar eller miljön? Nere på ön går jag med snabba steg, ivrigt påhejad av stegmätaren i midjan. Jag räknar steg och tänker på miljön. **TEXT: Marina Mannbrink Lind FOTO: Roine Karlsson**

Jag hade fina värden när jag tog blodprover hos min doktor i våras, jag behöver inte äta några mediciner, vitaminer eller mineraler eftersom mina värden är bra just nu. Men det är en vitamin som jag behöver året runt och det är »Vitamin Sea«, men det säger jag inte till min snälla doktor, för den vitaminen står väl inte med i FASS?

»Vitamin Sea« är en vitamin fylld av glittrande hav, långa bad, snötäckta martallar, varma bryggor, stilla horisonter och ljudet av isen som sjunger i viken. Jag blickar ut över viken i sin sommarskrud, känner vemod att sommaren snart är slut, trots att det bara är i mitten av juli.

»Kom höst- och vintervind«, sjunger Hellstrand på radion och jag blir jätte-stressad för jag skulle ju motionerat, träffat kompisarna från förr, vilat och varit närvarande med alla jag träffade. Men nu hann jag inte med allt det där i år igen!

Jag har mest lekt säl här på ön, det finns inte så mycket annat att göra! Varje morgon innan frukost har jag doppat mig i det klara stilla vattnet, det är klar sikt och jag kan se stenarna på botten, tången, maneterna och små fiskarna. Med ett högt »TJOHO« hoppar jag i, sen blir jag liggande där en lång stund, havet är svalt, salt och smeker över kroppen. Det svider lite i ögonen när jag doppar huvudet, för jag glömmer alltid att stänga ögonen ordentligt. Jag frustar som en säl när jag kommer upp till ytan. Min blick sveper över havet, inte en människa eller båt i sikte. Varje dag önskar jag att jag fick se en säl nära. Men jag gissar att det inte är ömsesidigt, den hade nog bara sett

en frustande, viftande och plumsande människa som tror sig vara lik en säl? Jag blir generad av tanken.

Jag hör min man närma sig på bryggan. Han är snabb som en vessla både på land och i havet. Han far runt och sitter sällan stilla på ön. Lika snabb är han när han doppar sig, och vid nästan varje dopp tjar jag på honom att stanna kvar lite i vattnet, men han far huttrandes upp på bryggan lika fort som han kom i! Så jag ligger ensam kvar i vattnet, försöker flyta på rygg, vågor stör balansen, jag sjunker ner under ytan, skrattar och lägger mig återigen på rygg. Ovanför mig är himlen klarblå, havsörnen cirkulerar högt där uppe. Det här ska jag minnas i vinter när snön vräker ner och isen har lagt sig här i viken.

Dagen efter börjar algerna komma in, vi har havsbandet nära och med den ostliga vinden kommer algerna in mot vår ö. De lägger sig som ett ljusbrunt band runt klipporna i ett tjockt lager. Det går inte att bada. Och återigen så påminns jag om miljö och Östersjöns dåliga tillstånd. Det är så lätt att glömma det i vardagen, bland matkassar, pendling och jobb. Här blir det så tydligt, den bruna sörjan i havet går inte att undvika. Först blir jag ledsen för att jag inte kan ta mitt morgondopp som vanligt, men det är ingenting mot hur ledsen jag blir över miljön i Östersjön. Jag har det enkelt, jag kan bara avstå från ett bad en period, men de som lever i havet, de kan ingenting göra. Det är vi som har valmöjligheter som kan göra något. Kissa i havet ska vi inte göra, det tror jag alla vet. För mig är det enk-

laste att be om västlig vind, för då åker algerna bort från ön, men det är ju bara en egoistisk och enkel lösning. Jag måste ta ansvar ordentligt!

Jag tänker att havsörnen och jag inte mår bra i sörjan i havet, och inget annat djur eller människa för den delen heller. Jag har haft ynnesten att året runt ladda mina batterier vid havet, fyllt på ett lager av horisonter, varma bad, lekande svalor och doften av hav och tång. Nu luktar det illa på ön, det är från algerna.

Sen en dag börjar det blåsa västliga vindar, algerna skingras långsamt och de ger sig av ut mot havsbandet igen. Jag passar på att ta ett efterlängtat dopp, och på avstånd hör jag en båt ute i farleden, men det är långt kvar innan båtens vågor kommer hit. Jag lägger mig redo, låter vågorna komma, det här är en sådan lycka för mig och jag tackar tyst min starka kropp. Jag flyter stabilt på vågorna nu, med mina utbredda armar, inte lika stadig som havsörnen men nästintill!

Och högt där uppe på den klarblåa himlen ser havsörnen ner på mig i det nu lika klarblåa havet och kanske tänker den, att därnere – där ligger en lycklig människa som får vitamin Sea alldeles gratis. / MARINA MANNBRINK LIND

MARINA MANNBRINK LIND: Boende i Vaxholmdär hon är född och uppväxt. Älskar att vara i Stockholms skärgård, men även i Gryts skärgård där hennes far kommer från. Ha en passion för att skriva och berätta om iakttagelser i vardagen. Sin egen vardag delar hon med man, två barn och hunden Milou.

FOTO: ROINE KARLSSON

Tomteloppet i Norrtälje

Lördag den 6 december klockan 11 startar traditionsenligt Tomteloppet utanför hotellet Åtellet i Norrtälje hamn. Utklädda tomtar i alla åldrar, med barnvagn eller utan, springer eller promenerar de två kilometrarna på en rundbana i stadskärnan. Deltagarna swishar en startavgift på 150 kronor som går till välgörenhet. När man går i mål bjuds på skinksmörgås, julmust och kaffe. Arrangör är Åtellet.

Boktips

Fakta om vedjakter

Allt om vedjakterna

Författaren Lars G Soldeus har kommit ut med fyra böcker om skutor, fiskehandel och skärgårdshistoria. Nu har han sammanställt material som inte fick plats till en sticka. En ny digital bok med titeln »Allt om alla Roslagens vedjakter« och uppgifter om 270 vedjakter som byggdes i Roslagen mellan 1850 och 1921. Idag finns endast nybygget vedjakt Sofia Linnea kvar.

– Det var inte praktiskt att ge ut detta som en vanlig bok utan jag har valt en unik variant, i ett plastfodral sitter ett USB-minne med all information, förklarar han.

Det blev cirka 320 sidor med text, bilder och ritningar. På datorn kan man snabbt bläddra fram till den vedjakt eller skeppare man är intresserad av och få tillgång till mycket fakta.

TITEL: Allt om alla Roslagens vedjakter
FÖRFATTARE: Lars G Soldeus ANTAL SIDOR: 320

Kompromisslös

Livslängd och kvalité!

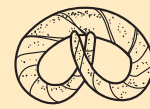
Den nya "Flakmoppen"

Skärgårdens nya trotjänare är tyst, stark och helt utsläppsfri. Perfekt för skärgårdens alla vägar. Med låga driftkostnader och kraftfullt batteri tar du dig fram smidigt och hållbart.

08-10 82 83 | info@epton.se | www.epton.se

Epton Trading AB

Nilssons Bageri

Välkommen och fika i den gamla fina konditormiljön med anor från 1800-talet.

Västra Långg. 27, Trosa
Mån-fre 08.00-18.00 lör-sön 09.00-16.00
0156-123 94

Välkommen till Rådmansö

Till halvön Rådmansö som ligger öster om Norrtälje går E18 hela vägen till Kapellskärs hamn, där färjor dagligen kör ruttor till Åland, Finland och Estland. Till Rådmansö hör en stor del skärgård med kända fyrplatser som Söderarm, Tjärven och Svenska Högarna. Före 1951 var Rådmansö landets största skärgårdskommun. Taxibåtar går från fiskebyn Refsnäs samt Östernäs på södra sidan. Sommartid trafikeras Gräddö brygga. Bland annat av den anrika ångbåten Blidö Sund på fredagar samt Nord/sydlinjen och Norra Båtlinjen som utgår från Norrtälje. Runtom i skärgården finns ryssugnar, hållristningar och labyrinter. I Riddersholm står en vacker väderkvarn. Likaså på ön Lidö, ett stenkast från Rådmansö. Den ovanliga mnemosynefjärilen kan skådas. I Kapellskär står ett minneskors över färjekatastrofen med Estonia. På platsen finns även en hållristning från 1752, då kung Adolf Fredrik och hans manskap väntade på bättre sjöväder. Här växer också »ryssgräset«, en kvarleva från rysshärjningarna.

FRÖTUNA TAXI & BUSS AB
*Vi kör dig lugnt
och säkert*

ABONNERING AV BUSSAR
Telefon 0176-26 90 65
www.frotunataxiobuss.se

Bröllop och fest!
Hyr bygdegården vid Gräddö brygga

www.radmansobydegard.se

Välkommen till
redaktionen på fika
magasinSKÄRGÅRD.

0709-701 901 Josefin
Gräddö Varvsväg 12, Gräddö
www.magasinskargard.se

DIN BYGGHANDEL!

RÅDMANSÖ
BOLIST

0176-402 65 info@bolistradmanso.se
www.bolistradmanso.se

**GRÄDDÖ BYGG
& SNICKERI AB**

TOTALENTREPRENÖR

Mattias Anders
070-723 41 20 070-723 41 21

www.graddobygg.se

Trevis
Måleri AB

070-403 31 03
trevismaleri.se

Välkommen **GRÄDDÖ SALONGEN AB**

Ingela Wickman
Boka tid (i mån av tid drop in)
0176-401 41
ingela.wickman@hotmail.com
Mitt emot ICA i Gräddö

ICA Gräddö **QSTAR**
Skärgårdshandel
Välsorterad ICA-butik

ATG, Svenska Spel
Ombud för Posten och Systembolaget

GRÄDDÖ
ELINSTALLATIONER AB

0709-556 636
www.graddoel.se

VI HAR BÅTEN FÖR DIG!

**BÅTFÖRSÄLJNING
GRÄDDÖ**

www.graddobat.se

Från tanke till färdigt hus

**MATTSSON
& THOLÉN**
BYGGER AB

mtbygger.se 0176-282 590

GRÄDDÖ MARINA

www.graddomarina.se
0176-409 00

MERCURY VOLVO PENTA SUZUKI

FAKTA:

Kakelugnen har sitt ursprung i de så kallade »pottugnarna« med krukor inmurade i ugnsväggarna. De byggdes redan på 600-talet i Italien och spreds vidare till andra länder. Under 1700-talet utvecklades kakelugnen till att bli mer vedbesparande genom en svensk uppfinning av Carl Johan Cronstedt och Fabian Wrede.

Denna kakelugn värmdde upp tre rum när stormen Alfrida slog ut all el. Då var det kanon att ha kakelugn.

Hemmets räddare i nöden

I landets nya kulturkanon hedras mycket av vårt svenska kulturarv. Från Calle Schewens vals till kakelugnen.

Den effektiva gamla värmekällan från 1767. Vilken har fått en renässans. Förutom att sprida skönhet och hemtrevnad, kommer den väl till pass vid elavbrott. **TEXT: Josefin Ekberg**

Jag växte upp i ett hus på landet med kakelugn. Under 1970-talet men jag minns inte av vi någonsin eldade i den. Kakelugnen var mer som ett dekorativt smycke i rummet. En kvarleva från äldre tider innan oljepannan fanns. Jag har alltid tyckt att kakelugnar är vackra med sin blanka yta och utsmyckning, ibland i milda färger och med guldkant. Ofta med en praktisk hyllkant att ställa fina saker på.

När jag för drygt tjugo år sedan var på visning av min nya lägenhet, var det första jag lade märke till de båda kakelugnarna. De imponerade mer på mig än takhöjden och sjöutsikten. Den ena står i hörnet i mitt sovrum och vilar en evig Törnrosasömn, eftersom jag vill ha det svalt när jag ska sova. Den andra däremot eldas det i när det är råkallt och

fuktigt ute, eller bara för att det är mysigt när det sprakar av eld som brinner.

En gång kom den till avgörande betydelse. Det var i början av januari 2019 när stormen Alfrida härjade som värst här längs ostkustens skärgård. Då var vi utan ström i en hel vecka. En tid jag minns som rätt så mysig ändå. Mycket tack vare kakelugnen. Om kvällarna satt vi i mörkret med pannlampor, drack whiskey och spelade kort medan brasan värmde rummet. En rofylld tystnad gjorde oss varse hur mycket ljud vi utsätts

för i vanliga fall. Apparater som står och surrar dygnet runt. Maten lagade vi på stormkök och fonduegrytan kom till användning. Det gamla vägguret skruvades upp och talade om vad klockan var med plingande melodi. Vi fick erfara hur man levde innan elen tog över.

Vedbrist bakom uppfinningen

Inte visste jag då att kakelugnen med sina fiffiga rökgångar i labyrint, var en svensk uppfinning av arkitekten Carl Johan Cronstedt och general Fabian Wrede.

»Om kvällarna satt vi i mörkret med pannlampor, drack whiskey och spelade kort medan brasan värmde rummet.«

November 2013 kom det ut en serie frimärken illustrerade med kakelugnar från 1700- och 1800-talen.

Herrarna fick år 1767 i uppdrag av rikets rådkammare att ta fram en bränslesnål eldstad åt hemmen i landet, då det rådde stor brist på ved. Bland annat orsakat av järnindustrin. Det resulterade i skriften »Beskrifning på ny inrättning af kakelugnar till weds besparing«. I den förklaras hur man tar tillvara på värmen från röken med hjälp av gångar, spjäll och luckor, innan den varma röken släpps ut genom skorstenen. Uppfinningen rönt stor uppmärksamhet även ute i Europa. Våren 1771 visades ritningar av den svenska kakelugnen i Paris.

Denna nya moderna kakelugnen fungerade mycket bra och kunde lagra värmen länge. I tegel, kakel och bruk. Det räckte ofta att elda en gång per dygn. Kakelugnen blev många hems viktigaste värmekälla ända tills efter första världskriget, då den nya tekniken med centralvärme och element byggdes ut. I takt med det ansågs kakelugnar omoderna och att ha tjänat ut sin roll. I många hem plockades de helt sonika ner. Och med funkistidens ideal ansågs allt med snirkliga krusiduller och utsmyckningar som gammaldags och »fult«. Man till och med spikade för vackra spegeldörrar med träkiga masonitplattor. Det blev inne med fyrkantigt och platt. Modernt.

Nu har modet svängt och kakelugnen är åter välkommen in i värmen. Den är inte bara vacker att se på och sprider hemtrevlig mysvärme. Kakelugnen är också en livlina att lita på när strömmen går, då oroliga tider i världen råder och vi ska satsa på beredskap. Den har äntligen fått en renässans och tar plats i finrummen igen. Vår svenska kakelugn hedras till och med med plats i landets första kulturkanon, i gott sällskap av kullagret och Göta kanal med flera geniala svenska uppfinningar. Och visan Calle Schewens vals även kallad »Sveriges andra nationalsång«. Vi har mycket att vara stolta över. 🐦

FOTO: ROINE KARLSSON

»Inte visste jag då att kakelugnen med sina fiffiga rökgångar i labyrint, var en svensk uppfinning av arkitekten Carl Johan Cronstedt och general Fabian Wrede. Herrarna fick år 1767 i uppdrag av rikets rådkammare att ta fram en bränslesnål eldstad åt hemmen i landet, då det rådde stor brist på ved.«

FOTO: ROINE KARLSSON

Kristoffer Dethorey från Rådmansö Bageributik.

Boktips
Längtan
till havet

Strindberg drogs till havet

Författaren och konstnären August Strindberg sökte ständigt sin tillflykt till öar, både i Sverige och utomlands. Hela hans liv präglades av havet och skärgården. Här fick han utlopp för sin upptäckarglädje samt inspiration. Det var till öarna han flydde när kritiken blev för hård eller ekonomin för dålig. I skärgården skapade han sina världsberömda målningar som oftast speglade havet och skrev exempelvis boken Hemsöborna.

I praktverket »Strindberg och havet« berättar författaren Björn Meidal medryckande om Strindbergs liv och hans relation till havet, som spelade stor roll både för hans skrivande och konstnärsskap. Boken är rikt illustrerad med över 100 fotografier, målningar, teckningar och kartor.

TITEL: Strindberg och havet

FÖRFATTARE: Björn Meidal

FÖRLAG: Ocean Books **ANTAL SIDOR:** 398

CA PRIS: 329 kr **ISBN:** 978-91-9895-585-9

Ädla medaljer till bageri

FOTO: ROINE KARLSSON

Rådmansö bageributik har i många år ställt upp i SM i Mat-hantverk och brukar inte komma tomhänt hem. I år skedde tävlingen i Skellefteå och det lilla bageriet från Rådmansö utanför Norrtälje belönades med inte mindre än fem medaljer. Guld för potatisbrödet PomPain och första pris för surdegsbrödet Sundholmen. Silver för kanderad croissant, brons för croissant i kategorin bullar, och brons för sin trädgårdsmarmelad.

Även Norrtälje Musteri kammade hem flera medaljer. Guld för ekologisk äppelmust av sorten Rubina, silver för ekologisk must av äppelsorten Aroma och silver för sin

plommonmarmelad. Ostmakeriet på Rindö fick guld för blåmögelosten Rindö Ädel och Värmdö Bryggeri prisades med silver i kategorin hantverksöl.

FOTO: ROINE KARLSSON

Miljoner till fyrar

Regeringen vill satsa 23 miljoner kronor extra på att rusta upp skyddsvärda fyrar längs våra kuster. Ett glädjande besked för Sjövartsverket som ansvarar för över 1 100 fyrar, varav 38 är klassade som statliga byggnadsminnen. Bland andra Arholma båk, Svartklubbens fyr och Understens fyr för att nämna några.

WWW.CSWEDEN.SE

Pia Alm
Certifierad Inredare

INDOOR STYLING
&
DESIGN

0708-11 86 56
pia@indoorstylingdesign.se

FOTO: ROINE KARLSSON

Wira bruks julmarknad är helgen 28-30 november.

Julmarknader i olika väderstreck

Inför julen hägrar olika julmarknader kors och tvärs, med allt möjligt gott och fint. Till julbordet, inredning eller klappar. Det är något visst med att shoppa och mingla runt utomhus i kylan. Och fynda äkta hantverk gjort med kärlek. Sådant man bakat, syltat, saftat, snickrat, stickat, vävt, sytt, målat, täljt med mera.

Unika presenter som det bara finns en exakt likadan av.

Här följer en lista med de julmarknader vi kunde hitta runtom i skärgården och vårt närområde. Från norr till söder och österut.

Norra skärgården

LÖR 22 NOV 11-15 – Gräsö bygdegård, Gräsö
LÖR 22 NOV 11-15 – Herrängs folkets hus, Hallstavik
SÖN 23 NOV 11-15 – Lohärads bygdegård, Norrtälje
FRE 28-SÖN 30 NOV fr 12-18, lö 10-16, sö 11-16 – Wira bruk
LÖR 29 NOV 12-16 – Karlsholmsbruks folkets hus
LÖR 29 NOV 11-13 – Björkö-Arholma, Björkö
LÖR 29 NOV 11-14 – Sladdstyckets, Kapellskär
LÖR 29-SÖN 30 NOV 10-16 – Kröns trädgård, Älmsta
LÖR 29 NOV 11-14 – Åsavallen, Edsbro
LÖR 29 NOV 10.30-13.30 – Brogårdens, Roslagsbro
LÖR 29 NOV 11-14 – Färsna Gård, Norrtälje
LÖR 29 NOV 11-15 – Kvarngården, Bergshamra
LÖR 6 DEC 14-17 – Öregrundens hembygdegård, Öregrund
LÖR 6 DEC 11.30-16 – Almviks brygga, Blidö
LÖR 6 DEC – Ljusterö bygdegård, Ljusterö
LÖR 6 DEC – Granlidens bygdegård, Ljusterö
LÖR 6 DEC 10-14 – Idrottshallen, Österåker
LÖR 6-SÖN 7 DEC 11-15 – Länsmansgården, Åkersberga
LÖR 6-SÖN 7 DEC 11-16 – Rådhusorget, Vaxholm
SÖN 7 DEC 11-16 – Norrtälje stadskärna, Norrtälje
SÖN 7 DEC 11-15 – Pythagoras museum, Norrtälje
SÖN 7 DEC 11-15 – Överby getgård, Norrtälje
LÖR 13 DEC 11-15 – Bergby gård, Hallstavik
SÖN 14 DEC 11-15 – Sundsta säteri, Norrtälje

SÖN 30 NOV 10-16 – Värmdö bygdegård, Värmdö
SÖN 30 NOV 11-15 – Nyckelvikens herrgård, Nacka
FRE 5-SÖN 7 DEC fr 11-19, lö 10-18, sö 10-17 – Hovstallet
LÖR 6 DEC 11-14 – Möja dansbana, Möja
LÖR 13-SÖN 14 DEC 11-16 – Siggesta Gård, Värmdö
LÖR 13-SÖN 14 DEC 11-16 – Artipelag, Värmdö
LÖR 13-SÖN 14 DEC 11-17 – Skeppsholmsgården, Stockholm

Södra skärgården

FRE 14-SÖN 16 NOV, 20-23 NOV fr, lö 10-18, sö 10-16
– Taxinge Slott, Nykvarn
LÖR 15-SÖN 16 NOV 10-16 – Öster Malma, Nyköping
LÖR 22-SÖN 23 NOV, 28-30 NOV, 5-23 DEC 10.30-16
– Godsmagasinet, Nynäshamn
SÖN 23 NOV 10-14 – Mästerlotsen, Gamla Oxelösund
LÖR 29 NOV 11-15 – Bygdegården Gillet, Oaxen
LÖR 29-SÖN 30 NOV 10-17 – Sörmlands museum, Nyköping
SÖN 30 NOV 11-15 – Smådalarö Gård, Dalarö
SÖN 30 NOV 10-15 – Trosa torg o. hembygdegården, Trosa
LÖR 6 DEC 12-15 – Runmarö hembygdegård, Runmarö
LÖR 6 DEC 10-15 – Dalarö tullhus o. torget, Dalarö
LÖR 6-SÖN 7 DEC 11-16 – Fiskehamnen, Nynäshamn
LÖR 13 DEC 10-15 – Västergården, Ornö
SÖN 14 DEC 10-15 – Stegsholms gård, Gålö

Mellersta skärgården + Stockholm

LÖR 22-SÖN 23 NOV 11-16 – Kajen, Nacka Strand
LÖR 22-TIS 23 DEC, varje dag 11-18 – Stortorget, Stockholm
FRE 28 NOV-SÖN 21 DEC, helger 10-17, 10-16 – Skansen
LÖR 29 NOV 11-15 – Stavnäs skärgårdsmuseum, Stavnäs
LÖR 29-SÖN 30 NOV 10-17 – Sjöhistoriska muséet, Stockholm (Världens julmarknad)
LÖR 29 NOV 11-16 – Kungsträdgården, Stockholm
LÖR 6, 13, 20 DEC 10-15 – Tessinparken, Östermalm
(Bondens egen julmarknad)

Åland

LÖR 22 NOV 11-15 – Frideborgs julmarknad, Jomala
LÖR 22 NOV 11-15 – Furuborg, Lumparland
LÖR 22 NOV 11-15 – Henriks skullan, Föglö
LÖR 29 NOV 10-15 – Jan Karlsgården, Sund
(Lilla julmarknaden)
LÖR 29 NOV-SÖN 21 DEC, helger – Åland Glimrar
FRE 5-LÖR 6 DEC – Mariehamns centrum, Mariehamn
SÖN 30 NOV 12-15 – Labbas hembygdegård, Eckerö
LÖR 13-SÖN 14 DEC – Sjökvarteret, Mariehamn

Den legendariska mjölkpallen i Långalma.

Platser ur Lars Molins filmer

Lars Molin satte Östhammar och Öregrund på kartan

med sina humoristiska filmer och inspiration hämtat ur vardagen. Om »badjävlar» och en viss mjölkpall med mera. I hans spår finns 20 skyltade inspelningsplatser och information via QR-koder. **TEXT O. FOTO:** Christer Bergström

Mjölkpallen, känd från filmskaparen Lars Molins (1942–1999) film »Midvinterduell«.

Där står den!

I vacker, idyllisk Roslagsnatur, i en kurva på en slingrig byväg i Långalma på Söderön mellan Öregrund och Östhammar. Filmen är älskad av många och är fortfarande en viktig del av byns historia. Flera som bor här minns än idag den kalla men snöfattiga vintern. Året var 1983. Under några korta men intensiva veckor befolkades byn av skådespelare, filmteam och rekvisita och byborna fick agera statister.

Midvinterduell handlar om en bonde – spelad av Ingvar Hirdvall – som vägrar att böja sig för överheten Vägverket i kampen om mjölkpallens placering. Sanningen bakom filmen är att Lars Molin själv körde sönder en mjölkpall när han som vägmästare var ute i tjänsten för Vägverket. Det var på den tiden som mjölkpallar höll på att avvecklas. Bonden ville ha ersättning av Vägverket, men Lars sa emot. Det var så han fick idén till filmen. Mjölkpallen är en kopia av originalet som förekom i filmens slutvinjett.

Mjölkpallen är en av de mest välkända platserna i ruten »I Lars Molins Fotspår«. Sedan femton år tillbaka har tjugo molinska inspelningsmiljöer skyltats upp i Östhammars kommun, som visar vägen till minnen och sevärdheter för att hålla Lars Molins filmarbete levande.

De tjugo inspelningsmiljöerna är främst från Lars Molins filmer under 1970-talet, klassiska, oförglömliga filmer som Badjävlar, Midvinterduell, Bomsalva, Mona & Marie och Sommarmord.

Tjugo inspelningsplatser

Du hinner besöka alla tjugo platserna på en dag, men varför inte övernatta och njuta av alla fina miljöer man får på köpet. Vid varje inspelningsplats finns en informationsskylt med ett foto och QR-kod. Med en smartphone och QR-

Mona Malm och Ingvar Hirdvall ur filmen Midvinterduell.

FOTO: FACEBOOK.COM/LARS MOLIN I VÅRA HJÄRTAN

»Där står den! I vacker, idyllisk Roslagsnatur, i en kurva på en slingrig byväg i Långalma på Söderön mellan Öregrund och Östhammar. Filmen är älskad av många och är fortfarande en viktig del av byns historia.«

kodläsare länkas man enkelt till en mobil hemsida med information och klipp till filmerna som gör historien mer levande om Lars Molins filmarbeten.

Skyltarna sattes upp efter en idé av Lars Molins son Rickard Molin. Han fick Lars Molinsällskapet och Östhammars kommun med på noterna. Sedan Lars

Molinsällskapet lades ner år 2019 står Rickard för den digitala bakomliggande driften av skyltarna och kommunen för skötseln.

– Syftet med skyltarna är att uppmärksamma min fars filmarbeten. En rundvandring till inspelningsplatserna ger möjlighet att jämföra verkligheten

FOTO: FACEBOOK.COM/LARS MOLIN I VÅRA HJÄRTAN

Inspelning av filmen Badjävlar.

med filmerna. Genom att låna ut Lars Molins varumärke på det här sättet vill vi i familjen Molin vara en del av Östhammars kommuns kultur, säger Rickard Molin som äger upphovsrätten till materialet som film och bilder.

Vilda fester i Molinska villan

Irene Holmgren var under tio år ordförande för Lars Molinsällskapet och starkt engagerad i projektet *I Lars Molins Fotspår*.

– Vi gjorde ett sådant himla jobb under många år med att skylta upp inspelningsplatserna. Vi ville visa att det var i Östhammarsbygden Lars Molins bana som filmskapare startade, säger Iréne Holmgren som tycker det är lämpligt att börja vandringen *I Lars Molins Fotspår* vid den Molinska villan på Hargsgatan 3 i Östhammar, som är nummer ett i guiden.

Här bodde Lars Molin med familjen

mellan åren 1966 och 1978. Det var i källaren som Lars Molins fantastiska resa startade – från att vara vägmästare till att bli en av Sveriges mest hyllade regissörer. Här skrev han bland annat *Badjävlar*, *Tjocka slakten*, *Skolkarna* och *Nybyggarland*. Hemmiljön användes i flera av hans filmer. Han var oduglig på trädgårdsskötsel och en skröna är att grannarna en gång skrev protestlistor mot hans överdådiga tillgång av blommande maskrosor, som vilt förökade sig i grannskapet. Lars, som fortfarande var vägmästare, lovade att åtgärda problemet genom att asfaltera hela tomten. Då upphörde protesterna.

Det sägs också ha förekommit en del vilda fester i huset. En natt satte sig en välkänd profil från Sveriges Television på taknocken och underhöll grannarna med att ropa »Kra kra. Jag är en fiskemås«. Det och mycket annat får vi veta när vi följer Lars Molin i fotspåren. 🐦

FAKTA:

Lars Molin var en älskad författare och filmregissör. Hans berättelser var frodigt folkliga med mycket burlesk humor. Flera av hans produktioner är klassiker och har haft miljontals tittare vid varje sändning. Han skrev och regisserade massor av tv-dramer, långfilmer, romaner och teaterpjäser, från tidigt 1970-tal fram till sin död sent 1990-tal. Hans genombrott som tv-dramatiker kom 1971 med *Badjävlar* med Ernst Günter i huvudrollen. År 1998 fick han en Emmy för bästa TV-produktion med »Den Tatuerade Änkan«. Lars Molin hade dåligt hjärta, han gillade att äta och dricka och jobbade mycket. År 1999 dör han i en hjärtinfarkt, 56 år gammal. Se även larsmolinsallskapet.se.

»Det var i källaren som Lars Molins fantastiska resa startade – från att vara vägmästare till att bli en av Sveriges mest hyllade regissörer. Här skrev han bland annat *Badjävlar*, *Tjocka slakten*, *Skolkarna* och *Nybyggarland*.«

Väven »Kvinnlig fiskare« av Rose Tillberg Mattsson är utförd i en teknik som kallas »fotorealism«.

Minnen från en vävstol

När hösten och vintern närmar sig då vill jag sätta mig i vävstolen och väva. Naturen i skärgården ändrar färg, lukten av öppet vatten och morgondimman från Ålands hav letar sig in över land. Minnen dyker upp. **TEXT: Rose Tillberg Mattsson**

Vår familj var ofta ute »på sjön«, som man sa. Pappa hade byggt om en fiskebåt till en fin träbåt med ruff. Den låg vid Uddhamns brygga i Herräng. Båten var lagom för en familj på fem personer och en hund.

Vi tillbringade flera semesterveckor ute på sjön. Vi vinkade och hejade på båtar vi mötte, alla kände alla. Skärgården innanför Singöbron, en vild och orörd natur, var vårt paradiset. Det var oerhört vackert att färdas över de öppna fjärdarna. Som längst åkte vi till Arholma via Vaddö kanal. Någon gång passerade vi Singöbron, ut på Ålands hav. Jag bestämde mig att när jag blir stor ska jag flytta till Herräng.

På somrarna satt min mormor med nedhasade strumpor och en stor tygsax i handen och klippte mattor av rutiga skjortor, lakan och blåbyxor.

Ett mödosamt snirklande med saxen för att komma runt hörn och kanter. Småspint av tyg yrde runt, knappar och dragkedjor sprättades ut. Allt skulle sparas. Sedan rullade hon de långa remsorna till

ett nystan. Måns, en lat och grön katt, kunde pigga till och leka med en rulle av mattor.

Under varma dagar cyklade vi barn till Herräng för att bada vid Uddhamns

Alla älskar bodar. Här en liten sjöbod vid Blåkaren. Tidigare ett pumphus för kylvatten till järnbruket, i dag upprustad och inredd till mysig skivstuga.

FOTO: TONY MATTSSON

»Boden, med den vävande tanten, var full av tyger i buntar och korgar med klippta rullar från golv till tak.«

badplats. Stranden bestod av restprodukter från maskugnen. Det gjorde inget att det var stickigt och vasst. Strax intill låg ön Brännskäret med lina klippor och en trampolin. Kilarna stilade med att dyka, medan vi tjejer höll för näsan och hoppade. Vi älskade verkligen de där somrarna, när vi med några limpmackor och en flaska saft kunde vara hemifrån hela dagen. Lukterna av tjära, rutten fisk och hav kändes tryggt. Överallt runt båtusen pysslade vuxna med antingen fisknät, målade med

rödfärg eller rökte fisk.

På cykelturerna genom Herräng minns jag en tant som vävde mattor i en bod på gården. På långt håll hörde vi det karaktäristiska dunkandet, först ett hårt

slag, sedan en paus för att strax efter drämma till med två snabba slag med bröstbommen. Vi barn stannade till för att prata. En vävstol tog mycket plats, och det var vanligt att placera vävstolen i uthus eller på vindar. Min mormor hade vävstolen i ett förrådshus på gården. Morfar John »Janne Vängman«, hade ordnat med belysning, elektriker som han var.

Boden, med den vävande tanten, var full av tyger i buntar och korgar med klippta rullar från golv till tak. Det lukade varmt trä, gamla tyger och kaffe, för hon hade en kaffetermos bredvid. En ny sorts tyger hade tagit plats, mer färgglada och i en annan kvalitet. De kom från syfabriken i Herräng. Utklipp ur tidningar, fastsatta med häftstift, av mattor och ryor pryddes en av väggarna.

På samma sätt är det hos mig. Bilder, som inspiration hänger på ett snöre. Men min vävstol står i köket, nära braskamin och kaffebryggare.

/ ROSE TILLBERG MATTSSON

ROSE TILLBERG MATTSSON

Författare och leg. gymnasie-lärare i svenska och textil design. Uppväxt i Hallstavi, idag boende i Herräng med stor familj. Skärgården har sedan barndomen haft en stor betydelse. Debuterade 2017 med boken Hotelldirektören, den första i en trilogi. Huvudpersonen är inspirerad av Roses märkliga farmor vilken drev Häverödals hotell. Rose berättar gärna och visar bildspel om vävning.

Havspaviljongen lockade förr dåtidens societet, nuförtiden unnar sig även medelssvenssons lyxen att njuta av spabad och ta hand om sin kropp.

Spa och bad håller än

I slutet av 1800-talet började badorts-epoken att blomstra runt landets kuster.

Somliga badorter lever än, då det blivit poppis med bubbelbad, bastu och behandlingar. Ett badhotell som återupplivats är Nynäs Havsbad.

TEXT: Josefin Ekberg FOTO: Roine Karlsson

Badhusen och hotellen i Öregrund, Östhammar, Grisslehamn, Norrtälje, Furusund, Saltsjöbaden, Vaxholm, Dalarö och Nynäshamn fick de små orterna, städerna och fiskelägena att bli attraktiva semester mål för dåtidens överklass. Med kallbad, varmbad, lerkurer, massage och god mat sattes badorterna på kartan, för cirka 150 år sedan. Till och med min lilla by Gräddö hade badhus. Och flera pensionat.

Nuförtiden har behovet att boka spa-hotell för att koppla av och ta hand om sin kropp blivit hett igen. En trend som håller i sig. Särskilt på vintern. Och idag är det inte bara folk med feta plånböcker som unnar sig lyxen, utan även vanliga medelsvensson som värdesätter lite guld-kant i tillvaron, framförallt under den mörka årstiden. Flera anrika badorter har fått nytt liv igen. Till exempel Nynäshamn.

Vi har tidigare skrivit om Öregrunds badortsdagar, evenemanget då staden

lever upp och firar dess storhetstid. Med karneval, underhållning och badortsdopp i tidsenliga kläder. Och annat kul. Nu kände vi för att testa hur det är att koppla av på nutidens badhotell. Och valde Nynäs Havsbad. Vi får ett rum i Strandhotellet som

byggdes när Badhotellet inte räckte till. Förr kostade en natt här 2 kronor och på Badhotellet 4 kronor. Idag är det lite finare att bo på Strandhotellet.

Vi får rum 234. Lätt att komma ihåg. På nyckelkortet står »We hope you will enjoy your stay by the sea«. Och det gör vi säkert för på rummet finns både badkar och balkong i söderläge. Utsikten är mot havet och badanläggningen. På sängen ligger badrockar och tofflor.

Öregrunds badortsdagar.

Badhotellet i Nynäshamn

Varmbadhuset i Societetsparken i Norrtälje när det begav sig.

»Med kallbad, varmbad, lerkurer, massage och god mat sattes badorterna på kartan, för cirka 150 år sedan.«

Vi skyndar oss att byta om och traskar ner till Havspaviljongen, det forna kallbadhuset där man förr fick gytje- eller tallbarrsbad.

Lugnt och skönt

Vi kommer in i en reception slash bar där man kan handla spaprodukter av märket Maria Åkerberg samt förfriskningar, snacks och annat. Vi köper var sitt glas bubbel. Den här tiden, det vill säga en vardag och eftermiddag är det superlugnt. Bara två andra par och så vi. En stor bubbelpool är ledig och vi sjun-

ker ner där. Så skönt. Djupet är 1,4 meter. En trappa upp finns ett relaxrum med sköna vilstolar, panoramafönster och litteratur att läsa. Överallt är det utsikt mot Östersjön och inredningen är genomgående marin.

Vi vill prova allt och går ut på bryggan där det finns en badstege till ett uppfriskande dopp i havet. Sedan lockar bastuhuset. Med ångbastu, vedeldad jättehet bastu (lämplig för finnar och andra vana bastubadare) och så en lågtemperaturbastu med sjöutsikt, vilken passar mig som inte gillar när huvudet

kokar. Utanför finns duschar och en stor pool med varmt vatten. Däri hittar vi skåningarna och kollegorna Jens Almgren och Michael Rosenlind som är på besök i Nynäshamn för att träffa kommunfolk och prata om ett digitaliseringsprojekt.

– Vi är här ett dygn och ville softa lite innan mötet imorrn, säger Michael.

De tänkte först boka Skärgårdshotellet men där var det fullt.

– Det här blev ju ett lyckokast. Och känns väldigt lyxigt, säger de där de ligger och njuter i poolen med varsin öl och blickar ut mot horisonten.

De startade klockan 8 i morse från Skåne och har kört bil hela dagen. Vilken belöning då att kliva ner i en varm utomhuspool efter den långa resan.

– Det här saknar vi hemma, skärgården skapar en annan atmosfär, säger Michael.

De uppskattar lugnet, hemmavid är spahotellen överfulla med folk och mycket trängsel. Efter badet slår de sig ner på varsin solstol och öppnar sina laptops. Det är en dag i morgon också.

Kunglig glans

Vi har inte bokat in någon behandling men möjligheten till olika slags mas-

sage finns. Istället går vi till vårt bord i restaurangen när vi känner oss nöjda med badandet. Där råkar vi på hovmästaren Jeanette som är gift med Stefan Grönlund, den trevlige mannen som driver vår favoritbutik i Nynäshamn, Skivfönstret. Vi tittar lite med Jeanette som är uppväxt i Nynäshamn. Hon berättar kort om ön Trehörningen där vi befinner oss.

Ett villasamhälle byggdes upp här för bättre bemedlade stockholmare, berättar hon.

Efter den goda och nyttiga tvårätters-

Ett glas bubbel ger guldkant på tillvaron.

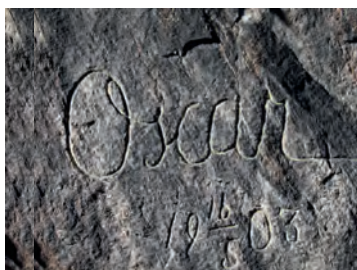
»Vi köper varsitt glas bubbel. En stor bubbelpool är ledig och vi sjunker ner där. En trappa upp finns ett relaxrum med sköna vilstolar, panoramafönster och litteratur att läsa. Överallt är det utsikt mot Östersjön ... «

middagen (gursoppa och röding) hittar vi en intressant bok om Nynäshamn och dess historia i lobbyn. Utvecklingen till semester- och badort satte fart när det lilla fiskeläget fick järnväg. Storslagna planer på ett lyxhotell högt uppe på ett berg intill ön Trehörningen växte fram. Men pengarna räckte inte och projektet gick i stå. På berget som kallas »Oscarsberget« finns en guldinskrift från 1906 av kung Oscar II och bredvid har på senare tid vår nuvarande kung och drottningens namn ristats in.

1906 invigdes istället »Badhotellet vid Nynäs Hafsbad« och drog till sig celebriteter. Sex år senare fick orten internationell glans då OS-seglingstävlingar förlades hit. En väg byggdes längs stränderna, som publiken kunde nyttja för att beskåda regattorna. Strandvägen (eller

Ringvägen som den också kallas) är idag en populär plats för promenader, utflykter och träning på vägens utegym. I mitt tycke en av landets vackraste vägar. Ofta har vi valt att inta vår medhavda picknick här.

När de gyllene åren med badortsepoiken avtog stod de två hotellen och förföll. I perioder blev det istället dagis, personalbostäder, patienthotell och lager i byggnaderna. Tills en privatperson köpte upp allt, renoverade och började hyra ut till serviceföretaget Sodexo, som återupplivade den gamla hotellverksamheten med spabad och behandlingar. 2003 invigdes Nynäs Havsbad. Och i höstas förärades hotellet med två fina priser, för »Best stay« och »Innovator of the year« på Visit Group Awards 2025. Grattis! säger vi. 🐦

På Nynäs havsbad
kan man bada
varmt i pool eller
kallt i havet.
Och blicka ut mot
horisonten.

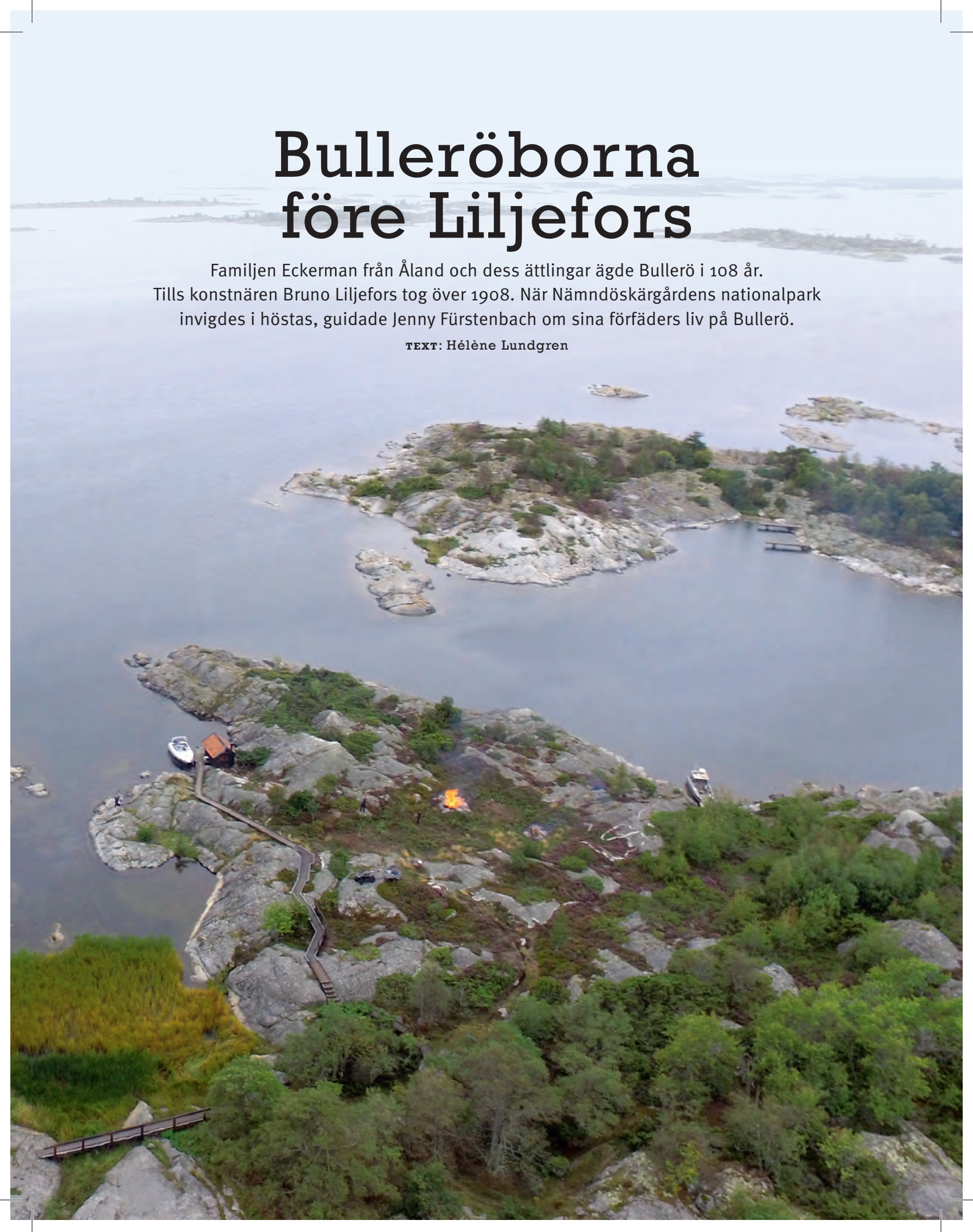
BOKTIPS: *Skärgården förr* av Göran Sjöberg, *Bland kobbar och skär* av Axel Sjöberg, *Utskärsfolk* av Malcolm Hanes, Staffan Sjöberg, Bruno Liljefors, *en biografi* av Fredrik Sjöberg

Bulleröborna före Liljefors

Familjen Eckerman från Åland och dess ättlingar ägde Bullerö i 108 år. Tills konstnären Bruno Liljefors tog över 1908. När Nämndöskärgårdens nationalpark invigdes i höstas, guidade Jenny Fürstenbach om sina förfäders liv på Bullerö.

TEXT: Hélène Lundgren

Familjen Brita och Erik Eckerman kom från en lotsfamilj på Åland som först kom till Gillinge där dottern Lovisa föddes 1799. När Magnus Blix på Östankvicks säteri på Nämdö år 1800 sålde Bullerö flyttade två åländska familjer till ön, varav den ena var familjen Eckerman. Dottern Lovisa var då ett år gammal och när de kom till Bullerö var ön obebyggd. 1635 tror man att en änka bodde här och 1685 fick en torpare tillåtelse att bygga ett hus.

Den andra åländska familjen flyttade från Bullerö tidigt och familjen Eckerman bodde ensamma på ön tills pappa Erik tragiskt försvann under isen 1811.

Livet på Bullerö var hårt och man fick gå upp kl 02.00 för att sätta nät och familjen levde på fiske och jordbruk. Fisk byttes mot råg och salt köptes in. Man åt saltströmming, rågröt, rovor, potatis och sälkött var också mycket uppskattat. Runt öarna jagades säl och sjöfågel, fågelägg och dun plockades, sältran användes som olja och sälskinnet användes till att göra saltosor. Genom Eriks bouppteckning vet vi att familjen hade tre kor, två oxar, fyra får, getter, en bock, galt, fyra båtar, sälbössa, skridskor och en spinnrock.

1815 när Lovisa var 16 år besökte en skomakare ön för att göra skor till familjen. När skomakaren skulle segla hem upptäckte han ett dött foster på stranden. Skomakaren höll det hemligt i två år, men prästen fick höra rykten och förhörde Lovisa. Hon erkände att det var hennes foster med drängen Carl, och anklagades för barndrap samt utomäktenskapligt förhållande.

Lovisa sa att hon inte visste att hon var gravid, men hon dömdes för att ha gömt undan ett foster. Hon dömdes då till 28 dagar på vatten och bröd på Smedjegårdshäktet vilket var ett hårt straff på den tiden. Domen överklagades till 16 dagar och Lovisa överlevde fängel-

FOTO: AXEL SJÖBERG

Jennys farmors far John Gustaf Åkerlund, född 1891 med sin syster, sin mamma Hilda Maria, sin farmor Josefina Albertina, sin farfar Carl Gustaf Åkerlund och sin pappa Gustaf Alfred Åkerlund utanför Åkerlundsgården på Bullerö där Carl Gustaf och Josefina Albertina bodde och Gustaf Alfred växt upp. Foto från 1900.

»Genom bouppteckning vet vi att familjen hade tre kor, två oxar, fyra får, getter, en bock, galt, fyra båtar, sälbössa, skridskor och en spinnrock.«

setiden. Hon gifte sig med drängen Carl som tog namnet Åkerlund eftersom han kom från Åkersberga.

Mellan åren 1800–1828 var Lovisa och Carl samt mamma Brita med ny man och styvbarn ensamma på Bullerö. Lovisa och Carl fick fem barn, ett barn dog tidigt och den äldsta sonen dog vid 27 års ålder. 1828 flyttade en lotsfamilj från Rådmansö som hette Söderbom hit med sina barn. De hade köpt halva ön av den åländska familjen som tidigt lämnade Bullerö. Familjen Söderbom bodde på Bullerö i 50 år och flera i familjen dog plötsligt i slutet av 1870-talet, troligen i lungsjuka som var vanligt under denna tid. På ön brukade de jorden och odlade råg, potatis och rovor. De jobbade även i slätterlag mellan öarna Bullerö, Gillinge och Långviksskär. Familjerna hade även boskap som flyttades mellan öarna. Med egna båtar seglade och rodde de in till Stockholm där de kunde byta till sig olika varor.

Två syskonpar Åkerlund och Sjögren

gifte sig senare med varandra och bosatte sig här på ön. Lovisa och Carls son Carl Gustaf gifte sig med Fina Sjögren från Rågsbär och dottern Brita Sofia Åkerlund gifte sig med Finas bror Johan Adolf Sjögren.

Jennys farmors farfars farmor Lovisa dog 1880 och blev 81 år. Hennes son, Carl Gustaf Åkerlund, Lång-Kalle som han kallades levde mellan 1823–1907. Det finns fortfarande en sten med hans namn nära raststugan.

I slutet av 1800-talet började stadsborna komma ut i skärgården för att jaga sjöfågel. Den kända flygbaronen Karl Cederström tog med sig Bruno Liljefors, Anders Zorn, August Strindberg och Albert Engström för att jaga fågel i ytter-skärgården. Samtidigt flyttade många skärgårdsborna in till staden. Efter att Lång Kalle dog 1907, såldes Bullerö till Bruno Liljefors och en ny era tog vid. 🐦

Lång-Kalle.

Husen på Bullerö är sig lika sedan 1800-talet.

Guldringen i rondellen

I en rondell utanför Trosa
glimmar en stor guldfärgad ring.
Den mäter 4,8 meter i diameter och är en replika av en halsring som hittades
ett stenkast härifrån i Nordens största gulds katt. »Tureholmsskatten» vägde
hela 12 kilo. TEXT: Josefin Ekberg

Den nästan ett kilo tunga halsringen ur Tureholmsskatten
finns på Historiska Muséet i Stockholm.

FOTO: ROINE KARLSSON

Guldschatten är daterad att vara från 300–550 talet efter Kristus. Det vill säga yngre järnåldern hundratals år innan Vikingatiden började. Den grävdes troligen ner under folkvandringstiden av bybor från Tuna. Att skatten fanns och var den var nergrävd föll i glömska

för evigt. Tills år 1774 då en bonde råkade hitta guldpet på godsägaren greve Nils Bielkes mark.

Greven lät visa det häftiga fyndet för den kulturhistoriskt intresserade och dåvarande

kungen Gustav III, som blev mäkta imponerad och köpte loss vad finanserna tillät. Halsringen och sex dekorerade guldbeslag till svärd. Resten av skatten

»Och vilken elever vid Praktiska gymnasiet i Nykvarn använt som förebild när de tillverkade ringen som idag smyckar rondellen utanför Trosa. Läraren lät tillverka egna maskiner och verktyg för att eleverna skulle kunna slutföra det stora bygget.«

lät greven smälta ner och göra guldmynt av för att sanera sina skulder.

På Historiska museet i Stockholm kan man se det som blev kvar av Tureholms-skatten, däribland den nästan ett kilo tunga halsringen graverad med halvmånar som bildar ett ormskinnsliknande mönster. Den tyngsta i sitt slag. Och vilken elever vid Praktiska gymnasiet i Nykvarn använt som förebild när de

tillverkade ringen som idag smyckar rondellen utanför Trosa. Läraren lät tillverka egna maskiner och verktyg för att eleverna skulle kunna slutföra det stora bygget.

Rondellringen där vägen till Studsvik och Västerljungvägen möts, invigdes sommaren 2014. Efter ett samarbete mellan kommunen, hembygdsföreningen och Trosabygdens forn- och medeltidsförening Aradis. 🐦

FOTO: CHRISTER ÅHLIN / HISTORISKA MUSEET

Skeppsbrutna fann »livets ö«

En vinterdag den 28 januari 1971 räddades tre danska fiskare tack vare en olåst bod i Lygna skärgård. Då hade de drivit hjälplöst omkring i en liten räddningsflotte i tre nätter. Blöta, kalla och utan mat.

TEXT: Josefin Ekberg FOTO: Roine Karlsson

MORGONEN DEN 25 JANUARI 1971 lämnade en dansk trälare Sandhamn för att gå norrut och fiska lax. Vädret var klart och fint. Fiskarna Mogens Olsen, Karl Pedersen och Tage Rytter Nielsen tog först kurs mot Almagrundets fyr. Det mulnade på och blåste måttliga sydliga vindar. Sju till åtta meter per sekund. Vädret blev allt sämre och de väntade med att lägga ut sina laxkrokar. Det blev kväll och skepparen Karl stod till rors när de andra två gick ner under däck för att sova.

Plötsligt klockan 20 rände styrbords sida på en klippa. På mindre än tio minuter stod vattnet upp till relingen. Ett nödmeddelande skickades ut men de fick inget svar. Männen hann ombord på den uppblåsbara livflotten innan båten sjönk. Mogens och Tage var bara klädda i strumpor och underkläder. Karl var den ende som hade ordentliga kläder på sig. Vindarna ökade till 15 meter per sekund och de tre fiskarna drev hjälplöst iväg dit vädret bestämde.

De sköt iväg två nödraketer. Efter fyra-fem timmar såg de fyrljuset från Svenska Högarna och sände iväg den sista raketen. Klockan fyra på morgonen hörde de dånet av kraftiga bränningar, kikade ut genom kapellet och såg vita vågoriskas mot svarta klippor. Flotten törnade emot en klippa.

– Sedan kände vi en massa stötar, flotten kastades hit och dit och så vräktes den över ända. Den

kom över oss, vi låg på huvudet i vattnet. Måste riva upp knäppningen i kapellduken och rädda oss snabbt ur flotten, berättade Mogens med egna ord i ett brev.

Räddad av en våg

Danskarna lyckades ta sig ur flotten och stod nu på en liten platt kobbe. I mörkret. Vågorna slog över.

– Detta är slutet. Tänkte vi alla tre.

Flotten drev iväg till Östra Stensharan ett par hundra meter bort. När det ljusnade togs beslut om att simma över till flotten.

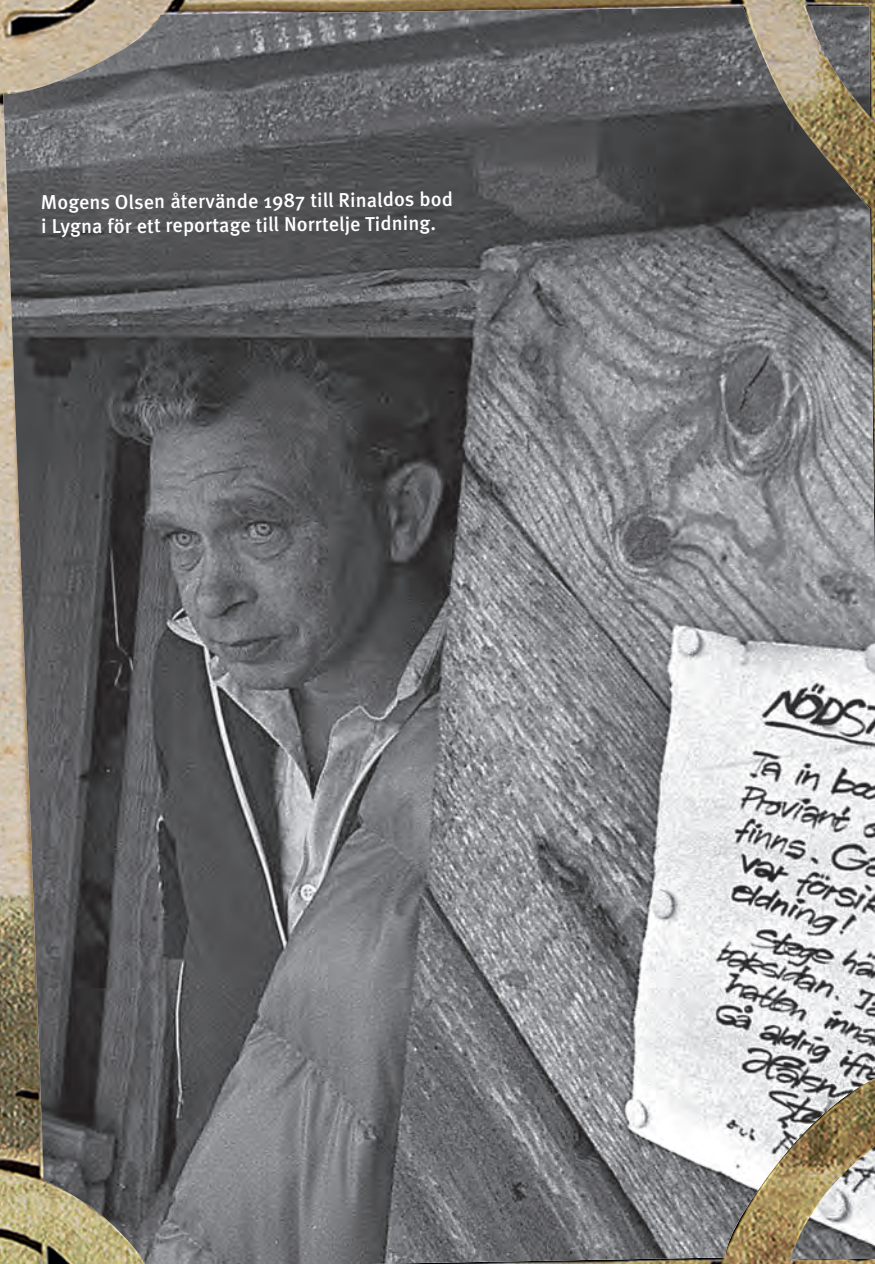
– Vinden mojnade men det regnade lite snöblandat – lika gott att försöka, sa jag – kramp får man nog inte när vattnet är varmare än luften.

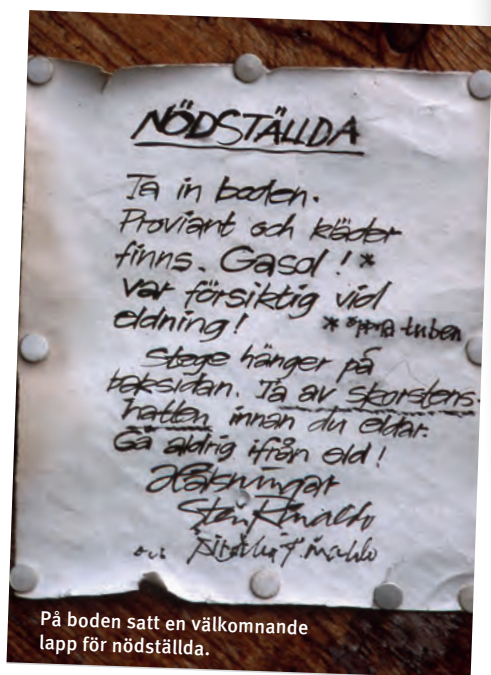
En efter en gick de i och simmade för livet. Blöta och kalla var de redan. Tage var knappt simkunnig och gick i sist. Nästan framme sjönk han under ytan, men en våg hjälpte mirakulöst till så att vännerna kunde få tag i honom och dra upp den med vetslöse. Till slut lyckades de väcka liv i Tage.

Livflotten drog de upp till en klippskreva som gav lä och de klättrade in under kapellet för att ta igen sig efter all pärs. Där låg de hopkurade i femton timmar. Nästa dag tog de sikte mot en större ö med sjömärke på. Männen paddlade med ett par brädstumpar de hittat. För att inte förfrys fötterna drog de ner byxbenen och knöt ihop dem. Mörkret

»Livflotten drog de upp till en klippskreva som gav lä och de klättrade in under kapellet för att ta igen sig efter all pärs. Där låg de hopkurade i femton timmar.«

Mogens Olsen återvände 1987 till Rinaldos bod i Lygna för ett reportage till Norrtelje Tidning.

föll när de kom fram till ön. De samlade ihop gräs och tång som de bäddade med, likt ejdrar gör. Men det hjälpte föga mot de dyngsura kläderna.

Nära att ge upp

Morgonen därpå var det vindstilla, men nu rullade dimma in istället. Danskarna kunde skymta ett skär med vita fläckar, som verkade vara bebott och bestämde sig för att ta sig dit. Totalt utmattade använde de sista krafterna för att paddla dit. Några kilometer bort. Då hade de varit utan mat och dryck i 45 timmar. Efter tre timmar var de nära att ge upp, men så fick de syn på en radiomast på ön och fick ny energi.

Karl var nästan medvetlös när de kom fram till Hamnskärret i Lygna skärgård. Mogens och Tage gick upp till en bod. Som tur var var den öppen. De tände i spisen och värmden lite sötvatten. Sen gick de ner till sin livlösa kamrat och släpade honom över lungen upp till stugvärmen och bytte till torra kläder. I en rock hittade de ett paket cigaretter. Sakta började männen tina och återfå hoppet. Man gick till nödradiosändaren för att få iväg ett meddelande. De lyckades inte få kontakt. Då.

Nästa dag gjordes ett nytt försök att nå omvärlden och äntligen fick de svar av fyrpersonalen på Söderarm. Tullkryssaren Tv 247, som för tillfället

Mogens, Tage och Karl var godt forfrosne, da de blev hentet af Kystbevogtningsskibet. Om bord var fotograf Gösta Jansson, der fik sit livs billede. I dag ved Mogens ikke længere, hvad der er blevet af de to kammerater.

var ute på uppdrag från Furusund, kom till undsättning efter bara en halvtimme. Ombord fanns pressfotograf Gösta Jansson från Upsala Nya Tidning och råkade få värsta scoopet. Efteråt skrev många tidningar både i Sverige och Danmark om den dramatiska historien med lyckligt slut.

Sjökort till »Livets ö«

Sexton år senare åker Norrtelje Tidning ut med Mogens Olsen för att på plats minnas och återberätta hela dramat. Han hade ritat en karta som skulle visa deras väg på drift som han mindes det. Hamnskärret gav han det passande epitetet »Livets ö«. Mogens berättade för tidningen och bodens ägare, författaren Sten Rinaldo om de farliga stråtserna samt hur glada och tacksamma de blev när de kom hit. Efter tre mardrömslika nätter.

– Sedan lagade vi mat. Potatismos och sås. Det var det godaste jag har ätit i hela mitt liv, mindes Mogens.

På väggen satt en gästvänlig lapp med texten »Nödställda. Ta in i boden. Proviant och kläder finns. Gasol! * var försiktig vid eldning! Stege hänger på baksidan. Ta av skorstenshatten innan du eldar. Gå aldrig ifrån eld! Hälsningar Sten Rinaldo och Birgitta Rinaldo.«

Paret Rinaldos vana att hålla sin bod öppen för jämnar, räddade denna gång livet på tre danskar. Fler borde ta efter. Man kan aldrig vara säker på att ens mobiltelefon eller annan elektrisk teknik fungerar som det ska. Vi kan alla drabbas av vädrets makter eller annan fara på Östersjön. Det kan vara skillnad på liv och död om folk lämnar sina sjöbodar öppna. Så här långt ut i ytterskärgården härjar ju normalt sett inte inbrottsjuvar, så varför läsa?

FOTO: SVERIGES DIGITALA LOTSMUSEUM

Vem tar över digitalt lotsmuseum

Den pensionerade sjökaptenen Ulf Svedberg har tagit hand om en massa kartonger och pärmar med ett digert material om lotsarnas historia. 2015 öppnade han den hemsidan »Sveriges Digitala Lotsmuseum« där bilder, dokument, tidningsklipp och allt noggrant insamlat material dokumenteras till glädje för eftervärlden. Här finns information om 5 638 lotsar från 1600-talet och framåt.

Nu letar Ulf med ljus och lykta efter någon som vill fortsätta att förvalta denna informationsskatt om lotsarnas liv och se till att arkivet lever vidare. På sidan lotsarnas-stockholm.se har materialet samlats och fyllts på med ny information.

Boktips
Kärlek och
julbord

Må bra på Strömmingsö

Maria lever ett tillbakadraget liv i en liten ort. 50-årsdagen närmar sig och hon har precis blivit uppsagd från sitt jobb på ett café. Dessutom är hon ensam – och julen närmar sig med stormsteg. Hon söker tröst i gruppen Äkta gräddens vänner på Facebook och får kontakt med Dennis, som söker cafépersonal och Maria tackar snabbt ja. Men hon är inte beredd på att det handlar om att fixa julbord på ön Strömmingsö. En dag dyker en man ur hennes förflutna upp som gäst. Boken är en feelgoodroman om Marias vardagsliv med sina två älskade systersöner, bakning, recept och relationsproblem. Som sig bör har historien ett lyckligt slut. På julafton när Maria fyller 50 år, rörs läsarna till glädjetårar.

TITEL: En skärgårdsjul
FÖRFATTARE: Anna Winther **FÖRLAG:** Pia & co
ANTAL SIDOR: 259 **CA PRIS:** 233 kr
ISBN: 978-91-8995-001-6

Roslagens Sparbank

Varför ska jag köpa ut min brorsa?

Vi är specialister på att lösa situationer som uppstår i ett husägande. Som din lokala bank i Roslagens skärgård har vi tillgång till all information som rör ditt fritidshus. Med experter inom både ekonomi och juridik tar vi hand om nyköp, arvskifte, samägande, renovering och andra ärenden eller frågor kopplade till ditt boende i fritidshus.

Läs mer om hur vi kan hjälpa dig och prenumerera på vårt nyhetsbrev för inspiration och rabatter på allt kring hus, trädgård och livet i Roslagen.

roslagenssparbank.se 0176 - 770 00

Namnet Ginkgo betyder
»silveraprikos« på kinesiska.
Men kallas även för
»vit frukt« i Kina.

MISSIE

Trädet från dinosauriernas tid

Ginkgo biloba är ett säreget träd. En stark överlevare som trotsat asteroidnedslag och atombomber, samt tål klimatförändringar. I Asien anses trädet vara heligt. Där det odlas och växer vilt. I vårt land har det planterats i parker, trädgårdar och stadsmiljöer.

TEXT O ILLUSTRATION: Misse Ljungström

Det unika trädet Ginkgo biloba finns ännu bara som ett populärt park- och gatuträd i södra delen av Sverige.

Det har alltså inte hittat hit själv. Ginkgo biloba är den enda art av familjen Ginkgo som fortfarande finns kvar på jorden.

Ginkgo uppstod för omkring 270 miljoner år sedan under jordens tidsålder Perm, vilket fossil från den tiden visar. Botaniker kallar den därför ofta »ett levande fossil«. Ginkgon hade sin storhetstid under Jura och Krita; samtidigt som dinosaurierna traskade runt på jorden.

Man antar att det var ett förödande asteroidnedslag för 66 miljoner år sedan som ändade dinosauriernas 180 miljoner år på jorden. Eftersom 70 procent av jordens växter dog ut samtidigt, finns det skäl att tro att även Ginkgofamiljen strök med då. Den enda överlevande i arten; Ginkgo biloba har sitt ursprung i Kina. Den växer mycket långsamt och är varken barrträd eller lövträd. Den har utvecklat en tillväxt som innebär att både rötter, stam och grenar växer inifrån på samma sätt som barrträd, men är nakenfröig. Den har därför en helt egen grupp som mest liknar barrträd och kottepalmer, som är den äldsta nu levande typ av fröväxter. Ginkgon odlas sedan länge i Kina och Japan, där den har helig status som tempelträd. Det äldsta exemplaret finns

i Kina och tros vara minst 1 250 år gammalt. Men både i Kina och i Japan har den förvildats och spritts med frö till naturliga små skogar.

Överlevde Hiroshima

På 1700-talet upptäcktes trädet av europeer och det planterades i parker och på kyrkogårdar i Centraleuropa och södra England. Det äldsta exemplaret av Ginkgo biloba i Sverige finns i den DBW:s (De Badande Wännernas) botaniska trädgård i Visby, som anlades 1855 eller i Lunds botaniska trädgård, som är från 1862. Det är inte klart exakt när träden planterades. 100 år senare planterades träd på flera platser i Malmö, Trelleborg och Helsingborg samt vid Sankt Pauli kapell i Skillinge och i Ängelholm, där det planterats av en sjökapten i början av 1900-talet.

Nu på 2000-talet har Ginkgo planterats i parker och utmed gator i en mängd städer även i Svealand, eftersom de visat sig vara motståndskraftiga mot de avgasutsläpp, sjukdomar och andra negativa betingelser i stadsmiljöer, som andra träd har svårt att klara. Ett talande exempel på Ginkgos extrema hårdighet är de fyra träd som växte mindre än två kilometer från atombombens nedslagsplats i Hiroshima 1945. De överlevde mirakulöst den förö-

dande explosionen och lever än idag. Just nu planteras enbart hanträd i Sverige. Det beror delvis på att frukten hos honträden har en förskräcklig doft som påminner om härsket smör.

Ginkgons blad har en unik solfjäderliknande form med två lobber som gett det dess namn biloba. Medicinskt har de använts genom århundradena eftersom det sades förbättra kognitiva funktioner som minne och koncentration. Flera Ginkgopreparat är populära i världen och säljs globalt årligen för mer än två miljarder kronor. I Sverige är de godkända som naturläkemedel för »behandling av långvariga symptom hos äldre människor, såsom minnesbesvär, svårigheter att koncentrera sig, yrsel och öronsusningar«.

Med tanke på de klimatförändringar människan förorsakat finns det ett hopp i att, i det allt hetare klimatet, den extremt tåliga ginkgon börjar föröka sig själv när inhemska träd slagits ut. Min tröst och inspirationen till illustrationen är raden av unga Ginkgo biloba på Östra Storgatan i Nyköping, som på hösten får intensivt klargula löv. De kommer att falla av nästan samtidigt och då bilda en vackert gyllene matta. 🍂

KURIOSA: Ginkgon är populär som bonsaiträd och odlas även för sina frön som äts till dessert i Japan.

»Ginkgons blad har en unik solfjäderliknande form med två lobber som gett det dess namn biloba.«

www.utovardshus.se
TEL: 08-504 203 02
UTÖ

JULBORD
MED SKALDJUR

SKÅVSJÖHÖLM

HOTELL & KONFERENS

www.skavsjoholm.se
08-540 267 11

Julbord i skärgården

FÄGELBRO SÄTERI
HOTELL & SPA

JULSTÄMNING
PÅ LANTLIGA
VÄRMDÖ

Fagelbrosateri.se
08-571 419 00

Julbordscatering

www.sirpercys.se
TEL: 0176-525 12
NORRTÄLJE

NYNÄS HAVSBAD

TEL: 08-520 604 00
www.nynashavsbad.se
NYNÄSHAMN

KASTELLET
JUL I VACKRA VALV

BOKNING & INFO:
08-1200 4870
WWW.KASTELLET.COM

SANDHAMNS
VÄRDHUS
Est. 1872

www.sandhamns-varldshus.se
TEL: 08-571 530 51
SANDHAMN

Herrarna bakom spisen

Varannan torsdag samlas PRO:s grupp två »matlagning för herrar« i Rådmansö bygdegård i Gräddö, för att laga gemensam lunch. Likt kvinnors »syjunta« har männen hittat gemenskap kring att umgås över ett intresse. **TEXT: Josefin Ekberg FOTO: Roine Karlsson**

I februari 2024 började PRO:s »matlagning för män« för grupp två i bygdegården. Då fanns det redan en matgrupp men intresset ökade och då blev det en grupp till. I den första är det tio män och andra åtta. Vi är med då grupp två ska laga mat. Först på plats är ledaren för gänget Pelle Svensson. Han berättar att idag blir det fläskfilégryta med svamp och cheesecake med hallon till dessert. Strax därpå kommer Gunnar Ekman med ett par fulla matkassar.

Ibland hittar de rätter att laga på nätet, men idag är det Gunnar och hans frus egna recept som gäller. När hela gruppen är samlad börjar man med ett litet möte och delar ut recepten. Männen är uppdelade två och två när de jobbar i köket. Pelle berättar att han gått en cirkelledarkurs nyligen. Han tipsar om att använda rostfri stekpanna och berättar hur man gör utan att behöva stekfett.

– Man värmer pannan i tio minuter innan man börjar använda den, säger han.

En diskussion om val av stekpanna följer. Det tror jag inte kvinnor skulle prata om i köket. Är nog en typisk manlig grej.

– Gjutjärn är bra för då får man i sig lite järn också, säger Anders Börjegård.

– Teflon är inget bra, säger en annan.

Pelle delar ut en lista på alla rätter gruppen har lagat sedan starten. Det första de lagade var viltpanna med potatismos och ostkaka till dessert. Efter vissa recept står små kommentarer. »Flygande Jacob. Underbart att få äta Jacob igen. En av de riktigt stora 70-tals klassikerna. Så enkelt, så gott ...«

– Har vi gjort så här mycket goda grejer. Blir hungrig när jag läser det här, säger Tommy Klingberg.

Gunnar berättar han har plockat kan-

tareller längs Rådmansövägen och blev sen orolig om de skulle gå att äta, när de växt så nära trafiken.

– Jag ringde min bror som sa att kantareller inte tar åt sig av miljögifter, det är värre med champinjoner, säger han.

– Jaha, jag tänkte på all hundskit, säger Didrik Lund och skrattar.

I normala fall brukar rätterna kosta omkring hundralappen. Den här gången blir det lite billigare. Alla swishar 80 kronor var till Gunnar som varit och handlat allt. Det märks att männen trivs med varandras sällskap och jag frågar om de kände varandra innan de började matkursen. Anders Öhman och Pelle Eklund är de som känt varandra längst, sedan barnsben med djupa rötter i byn, och släktskap till och med. Övriga kände varandra lite grann av olika grad.

– Det finns några ställen där vi gubbar alltid brukar ses. På Görla (red anm återvinningstationen), systemet, sjukhuset och Flygfyren, berättar Anders Börjegård.

– Och på Biltema, lägger Börje Eriksson till.

I Gräddö finns även en fredagsbastu

för män i gästhamnen där det också umgås och skvallras lite. Bland andra min granne Peter brukar gå dit och hans härliga skratt ekar alltid högt över byn. Han är relativt ung och har några år

kvar till att välkomnas in i matgruppens värme. Ty det är bara medlemmar i pensionärsorganisationen PRO som får vara med. I den här gruppen är de i åldrar från 66 till 84 år.

Eftersom jag bor på övervåningen av bygdegården hör jag hur trevligt de har när de lagar mat därnere. Sorl och skratt blandat med matos som stiger upp till min lägenhet. I skrivande stund går brandlarmet. Männen påpekade nyss för mig att det är dåligt drag i fläkten och nu blev det tydligen för mycket os för brandvarnarna.

Efter en stunds

vädning och kodtryckande lyckas vi på tyst på larmet. Ja, det kan bli lite drama också. Verkar det som.

Matgruppens terminer avslutas alltid med gemensam lunch. Där grupperna ett och tvås fruar eller respektive också är välkomna att smaka på vad deras män har åstadkommit i köket. 🐦

Didrik Lund och Börje Eriksson är ett lag.

»Har vi gjort så här mycket goda grejer. Blir hungrig när jag läser det här.«

Hela gänget ur PRO:s grupp två »matlagning för herrar«. Från vänster Pelle Eklund, Tommy Klingberg, Anders Öhman, Didrik Lun, Pelle Svensson, Gunnar Ekman, Börje Eriksson, Anders Börjegård.

Gädda istället för skinka

I Roslagen och Ålands skärgård serverades förr ofta kokt gädda till jul, ofta med pepparrotssås till. För att man säkert skulle få sin julgädda, fiskade man den några veckor före jul. Fisken fick sedan leva i en sump fram till julafton då den tillagades färsk.

Julgädda med pepparrot, knaperstekt rökt fläsk och smörsås

1,5 kg gädda, fjällad urtagen
2,5 l vatten
2 msk salt
2 st lagerblad
10 st kryddpepparkorn
1 st purjolök, det gröna fläsk

SMÖRSÅS

60 g smör
5 msk vetemjöl
7 dl fiskbuljong
1 dl vispgrädd
färskriven pepparrot
Salt, efter smak
Peppar, efter smak

SERVERING

pepparrot
dill
citron

GÖR SÅ HÄR

1. Sjud gäddbitarna ca 6–8 minuter i saltat vatten.
2. Ställ åt sidan ca 4 minuter för att efterdra.
3. Ta upp fiskbitarna på ett fat och täck med folie för varmhållning.
4. Knaperstek fläsket i små tärningar.

Såsen

1. Smält och bryn smöret.
2. Rör i mjölet.
3. I med varm fiskfond, vispgrädden, pepparrot, salt och vitpeppar.

Servera med mer pepparrot, dill och citron.

FOTO: ROINE KARLSSON

Segla till julbordet

Seglingsföretaget Out erbjuder grupper ett annorlunda sätt att ta sig till julbordet i skärgården. Vintersegling. Du ingår i besättningen på en av Outs segelbåtar, påpälsad mot kylan, och målet som hägrar är ett dignande julbord som smakar extra gott efter en segeltur ute i friska luften.

Upplägget är att mönstra på vid 16-tiden i centrala Stockholm, Vaxholm eller Stavnäs. Sedan hissas segel för en tur till någon av skärgårdens krogar som serverar julbord. Till exempel Vaxholms kastell, Seglarhotellet på Sandhamn eller Idöborg. Ombord bjuds på glögg, julstämning och varma overaller delas ut. Läs mer på out.se.

Boktips Allt om ökan

Konsten att bygga en öka

På 1800-talet var ökan en självklar del av livet i Stockholms skärgård. De öppna klinkbyggda mindre båtarna med akterspegel användes till både fiske och transporter.

– Det är många små särdrag som skiljer Stockholms skärgårds öka från närliggande båtbyggartraditioner.

Ökans skrov är byggt i furu och stävar och akterspegel i ek, berättar Fredrik Leijonhufvud, doktorand i kulturvård vid Göteborgs universitet.

Boken är ett gediget praktverk, rikt illustrerat och innehåller allt du kan tänkas vilja veta om klinkbyggda ökor och dess historia. Redan de gamla vikingarna byggde sina båtar med klinkteknik, där skrovets brädor överlappar varandra.

TITEL: I båtbyggarnas kölvatten
FÖRFATTARE: Fredrik Leijonhufvud
FÖRLAG: Göteborgs universitet
ANTAL SIDOR: 252 **CA PRIS:** 508 kr
ISBN: 978-91-7963-233-5

Naturskyddsföreningen

90 SVENSK
KONTO INSAMLINGS
KONTROLL

Gratulera med en gåva till naturen

Beställ ditt gåvobevis på
naturskyddsforeningen.se/hyllningsgava

Foto: Christian Lindsten

En fulsnygg kassunfyr

Sedan våren 2022 har Peter Gropman som reporter för radioserien »Svenska fyrar« besökt några av Sveriges kändaste fyrplatser. Oftast är fyrarna vackra och ligger idylliskt. Vackra fyrtorn i all ära – men de som lockat honom mest är de fulsnygga, brutalistiska och mystiska schackpjäserna som tornar upp sig ute till havs: kassunfyrarna.

TEXT: Peter Gropman ILLUSTRATION: Lars Holm

Chris Holm - 25

*VÄRRE OCH DIMPRAK
SÄMRE OCH NYA VINGAR
VID GRUNDKÄLLAN!*

Lejdaren längst ned på kassunfyren Grundkallen saknar skyddsräcken.

Om jag tappar taget nu så hamnar jag i Östersjöns svarta vatten. Min dröm om att besöka en kassunfyr har gått i uppfyllelse men där och då på stegen upp för den slitna fyren känner jag mig inte så kaxig.

Jag har fått följa med Sjöfartsverkets arbetsfartyg Baltica ut på Östersjön och vi har lagt till vid Dittmansgrundet, cirka tre mil fågelvägen nordost om Öregrund i Uppland. Grundområdet är 15 meter långt med branta klippor, bränningar och sandbankar. Dessutom ligger det ett vrak på botten som gör det komplicerat att lägga till vid fyren.

På skakiga ben kommer jag upp på nästa avsats. Nästa lejdare har skyddsräcken och i hjälm och flytväst känner jag mig trygg och klättrar vidare upp till ingången på fyren. Här och var ligger det betongstag som rasat ned och den röda färgen på fyren är sliten och på vissa ställen tittar armeringsjärnen fram. Fyren är en bedagad skönhet. Sjöfartsverkets personal får slå upp dörren med en stor slägga och nu får jag en livsavgörande instruktion. Jag får absolut inte gå ned under ingångens nivå. För där är det inte ventilerat på länge. Om jag tar trappan nedåt riskerar jag alltså att dö av syrebrist. Det är hårda bud ute på Östersjön.

Kassunfyr med personal

Grundkallen ersatte fyrskeppet med samma namn och 1959 tändes fyren för första gången. Byggnationen av fyren skedde inne på varv på Lidingö innan den fraktades ut till grundet där den sattes fast på botten. Grundkallen är en av flera kassunfyrrar i Sverige som var bemannade. Året innan Grundkallen avbemannades

1959 ersattes Grundkallens
fyrskepp med en kassunfyr.

»Det var hav och åter hav. Man såg inte en enda kobbe. En gång blåste det över 30 meter i sekunden och det var häftigt att titta ut genom ventilerna. Det var en otrolig kraft i sjön och det dundrade rejält när vågorna slog in mot fyren.«

jobbade Singö-bon Jonas Rosengren på fyren en period. Året var 1979 och han var 22 år. Tillsammans med en sjöman från Gräsö skötte han väderleksrapporterna till SMHI, fyrlyuset var redan automatiserat och behövde inget underhåll.

Det var hav och åter hav. Man såg inte en enda kobbe. En gång blåste det över 30 meter i sekunden och det var häftigt att titta ut genom ventilerna. Det var en otrolig kraft i sjön och det dundrade rejält när vågorna slog in mot fyren, säger Jonas Rosengren.

Tillbaka på Grundkallen i nutid. Jag vandrar upp genom fyren, fortfarande lite skakig efter klättringen och väl

medveten om att jag inte får gå nedanför huvudingången. Sjöfartsverkets personal har upptäckt att det är dåligt med ström till Grundkallens radiofyr (racon) och felsöker febrilt. Självtar jag mig upp till fyrens topp, till helikopterplattformen. Jag tittar ut över Ålands hav och någonstans i fjärran, om jag anstränger mig, kan jag ana siluetten av Understens fyrar och bevakningstorn.

Efter en grundlig felsökning kan Sjöfartsverkets personal konstatera att en av solpanelerna på fyren saknas och det är anledningen till att radiofyren saknar ström. Var solpanelen tagit vägen? Den har slitits bort av vinden. Som sagt, det är hårda bud på Östersjön. 🐦

MATTSSON & THOLÉN BYGGER AB

Totalentreprenör på
fastland & öprojekt

All slags om-, ny- &
tillbyggnader

Utför öjobb med egen
båt & transporter

0176-282 590
info@mtbygger.se
www.mtbygger.se
Följ oss på Facebook & Instagram

Duonäs Måleri

Din målare i roslagen

Stefan

070 888 31 44

Felicia

070 591 82 55

info@dinmalare.se

skärgårds radion

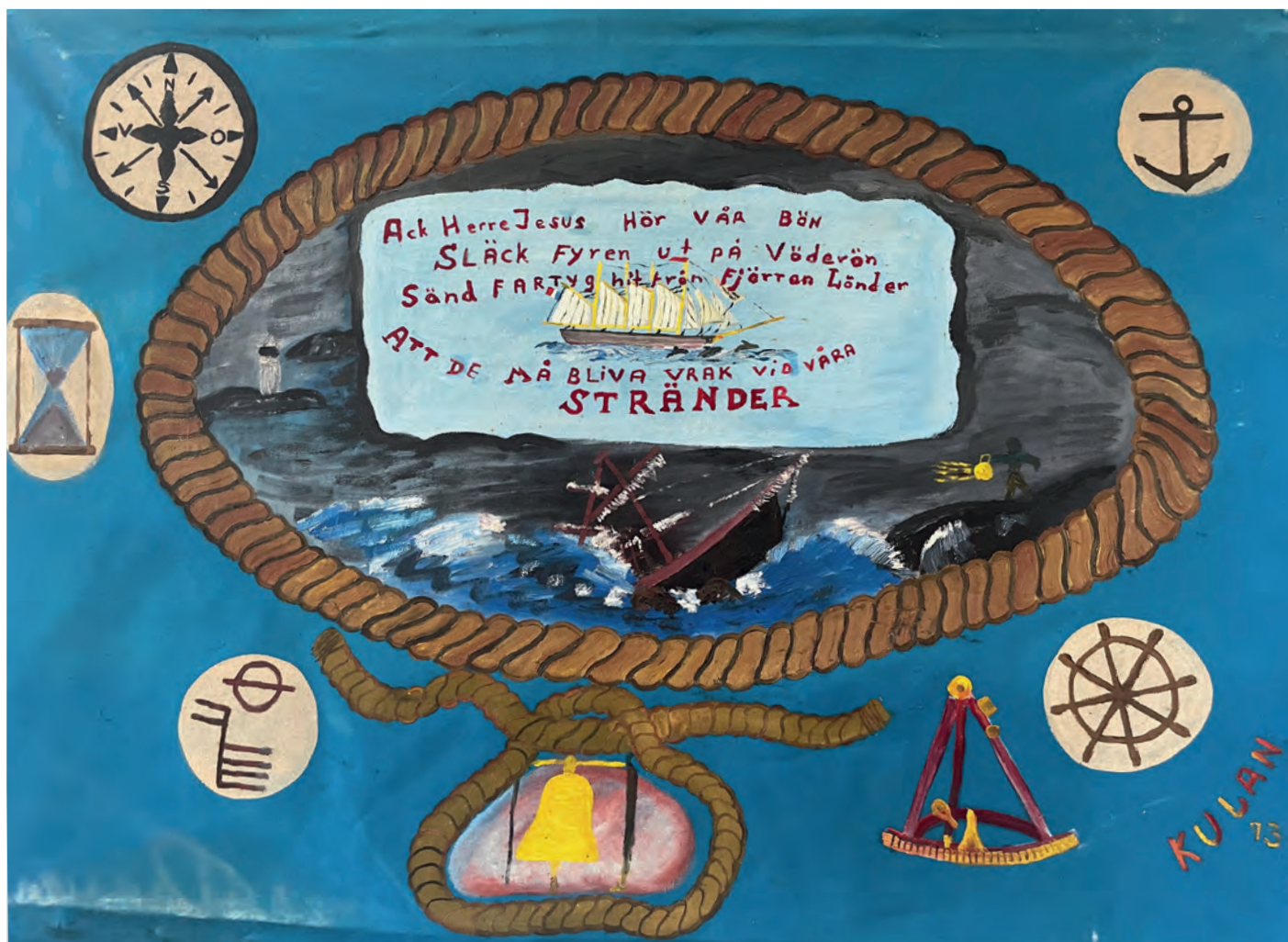
**SVENSKA
FAVORITER**

90,2

Stockholm

107,8

Roslagen

Ett skepp kommer lastat

Runt våra kuster har det i äldre tider i tysthet plundrats på strandade skepp. Många gånger gick skutorna på grund efter att ha blivit lurade av släckta fyrar och felaktigt tända eldar eller lyktor. Bland annat hade tjocköborna rykte om sig att vara »sjörövare«.

Konstnär Erik »Kulan« Wennberg vistades under sin barndom på Rödlöga och är idag hemmahörande på Blidö. Han har för vana att hämta motiv till sin naivistiska konst från verkliga händelser. Denna oljemålning målades 1993 och hade fallit i glömska när den hittades efter många år i en källare. Kulan minns bakgrunden till motivet.

Den kände handlararen på Rödlöga, Gösta Södermans farbror David Söder-

man, som sålt en båt till Kulans morfar, berättade en dag för Eriks föräldrar om vrakplundringarna runt kusterna och citerade versen som skulle hjälpa till att få fler vrak. Det måste ha varit spännande

för Erik att som liten grabb höra talas om riktiga »sjörövare«.

Ursprungligen kommer dikten från västkusten och handlar om Hallands väderö. Metoderna att lura skepp på grund användes runtom landets kuster och skedde i smyg. Öborna höll ihop om hemligheterna. Båtarnas last kunde i bästa fall handla om ädla dyrgripar som broderligt delades upp sinsemellan. På västkusten växer sedan länge ett ogräs som kallas »Guldkragen« eller »Holgers ärter« som troligtvis frösåts via en plundrad last på 1600-talet och skvallrar om förövarna. / JOSEFIN EKBERG

»... berättade en dag om vrakplundringarna runt kusterna och citerade versen som skulle hjälpa till att få fler vrak.«

Guiden

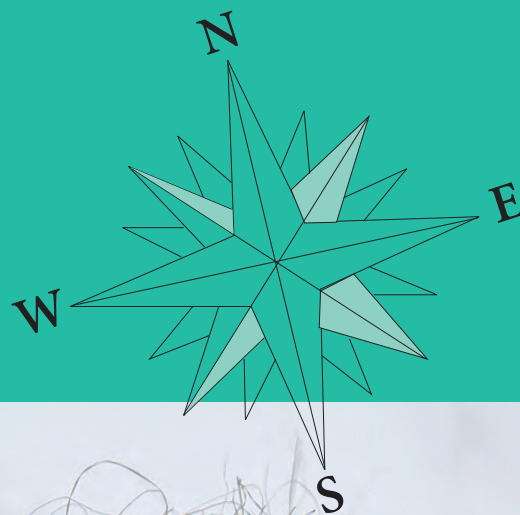

FOTO: ROINE KARLSSON

Din Skärgårdsguide

Hjälper dig att hitta krogar, vandrarhem,
spa, sjötaxi och sjöräddning. Och mycket mycket mer...

Nytta o. nöje

Antikt/hantverk	Bageri	NORRSKEDIKA HOTELL & CAFÉ 0173-150 55 www.norrskedikahotell.se STRANDHOTELLET, ÖREGRUND 0173-316 00 www.strandhotellet.nu SUNDSVEDENS TURISTANLÄGGNING, ÖSTHAMMAR 0173-702 40 www.sundsvedenturist.se ÖRSKÅRS FYR Boka@orskarsfyr.se www.orskarsfyr.se	FÄGELBROHUS, VÄRMDÖ 08-571 419 00 www.fagelbrohus.se GRAND HOTEL SALTSJÖBADEN 08-506 170 00 www.grandsaltsjobaden.se GRINDA VÄRDHUS, GRINDA 08-542 494 91 www.grinda.se IDÖBORG KONFERENS & RETREAT 08-571 590 66 www.idoborg.se STF LILLSVEDS VANDRARHEM, VÄRMDÖ 08-541 385 30 www.lillsved.se/stfvandrarhem SANDHAMNS SEGLARHOTELL 08-574 504 00 www.sandhamn.com SANDHAMNS VÄRDHUS, 08-571 530 51 www.sandhamns-varldshus.se SANDS HOTELL & BISTRO, SANDHAMN 08-571 530 20 www.sandshotell.se SKÅVSJÖHOLM MÖTEN & KONFERENS, ÅKERSBERGA 08-540 267 00 www.skavsjoholm.se WAXHOLMS HOTELL, VAXHOLM 08-541 301 50 www.waxholmsshotell.se VILLA PARADIS B & B, VAXHOLM 0768-676 720 www.villaparadis.se facebook.com/villaparadis VAXHOLMS KASTELL 08-12 00 48 70 www.kastellet.com
Antikt/Loppis	Bastu/Jacuzzi	Norra skärgården	
KULANS HANTVERKSHUS, BLIDÖ 070-517 12 53 www.kulanshus.se ROSLAGSKRAFTERNA SECOND HAND Sikvägen 5, Norrtälje www.roslagskrafterna.se VEGA ANTIKLADAN, NYNÄSV. 3 HANINGE »En av Haninge kommuns kulturhistoriska byggnader« 072-519 19 63 Vega Antikladan på Facebook @vega.antikladan på Instagram www.kvarngarden.se	BERGS GÅRD, TROSA 0156-42 00 20 www.bergsgard.se facebook.com/bergsgardtrosa STF LILLSVEDS VANDRARHEM, VÄRMDÖ, 08-541 385 30 www.lillsved.se/stfvandrarhem SÄVÖ VANDRARHEM & CAFÉ, SÖRMLAND 076-0303616 www.savovandrarhemcafe.se	ARHOLMA NORD 0176-560 40 www.arholmanord.se GRÄDDÖ SJÖLIV 076-793 76 17 www.graddosjoliv.se FURUSUNDS VÄRDHUS, FURUSUND 0176-803 44 www.facebook.com/FurusundVardshus HAGA GÅRD & STALL, HERRÅNG 070-611 35 52 www.hagastall.se LIDÖ VÄRDHUS, LIDÖ 0176-404 99, www.lidovardshus.com MARHOLMEN, NORRTÄLJE 0771-16 17 00 www.marholmen.se SVEN FREDRIKSSON BED & BREAKFAST, NORRTÄLJE 070-209 42 43 www.svenfredriksson.com ÅTELLET I NORRTÄLJE 0176-70 04 50, www.atellet.se	
Badtunna/Bastu	Boende	Norra Uppland	
DJURÖNÄSET, DJURÖ 08-571 490 00 www.djuronaset.com HAGA GÅRD & STALL, HERRÅNG 070-611 35 52 www.hagastall.se SKÅVSJÖHOLM MÖTEN & KONFERENS, ÅKERSBERGA 08-540 267 00 www.skavsjoholm.se VILL DU OCKSÅ SYNAS HÄR? För 600 kr per år är platsen din. Boka till: josefin@magasinskargard.se	HOTELL ADAS, ÖSTHAMMAR 0173-129 99 www.adaskafe.se EPOKGÅRDEN, ÖREGRUND 0173-302 00 www.epokgarden.se HOTELL KLOCKARGÅRDEN, ÖREGRUND 0173-300 65 www.klockargarden.nu VÄRDHUSET & GÅRDSHOTELLET LÖV-STABRUK 010-101 50 60 www.vardshuset.com	DJURÖNÄSET, DJURÖ 08-571 490 00 www.djuronaset.com	
		Mellersta skärgården	

FIRST CAMP NICKSTABADET, NYNÄSHAMN
08-520 127 80
www.firstcamp.se/nickstabadet-nynashamn

HÄRINGE SLOTT, VÄSTERHANINGE
08-504 204 40
www.haringeslott.se

KÖRUNDA GOLF & KONFERENSHOTELL, ÖSMO-NYNÄSHAMN
08-520 390 30
www.korunda.se

LANDSORTS VANDRARHEM, 0732-31 90 01
www.landsortsvandrarhem.se

LOTSTORNET & SVEDTILJAS, LANDSORT
070-219 90 90
www.g-mo.se

NYNÄS HAVSBAD, NYNÄSHAMN
08-502 604 00
www.nynashavsbad.se

ORNÖ SKÄRGÅRDSHOTELL, ORNÖ
08-501 560 04
073-650 04 11
www.ornoskargardshotell.se

NÄTTARÖ GÅRD & RESORT, NÄTTARÖ
08-520 400 30
www.nattaro.se

SKÄRGÅRDSHOTELLET, NYNÄSHAMN
08-520 111 20
www.skargardshotellet.se

SMÅDALARÖ GÅRD, DALARÖ
08-501 551 00
www.smadalarogard.se

SÄVÖ VANDRARHEM & CAFÉ, SÖRMLAND
076-0303616
www.savovandrarhemcafe.se

TRE SMÅ RUM I TROSA BED & BREAKFAST, TROSA
0156-121 51
www.tresmarumitrosa.se
facebook.com/tresmarumitrosa

TROSA STADSHOTELL, TROSA
0156-170 70
www.trosastadshotell.se
facebook.com/trosastadshotell

UTÖ VÄRDShUS
08-504 203 00
www.utovardshus.se

VEGA STADSHOTELL, NYNÄSV. 8 HANINGE
»Ett charmant och prisvärt affärs/familjehotell«
08-777 22 91
www.vegastadshotell.se

Åland

KÄRINGSUND RESORT & CONFERENCE
+358 18 380 00
www.karingsund.ax

Boule

KÄRINGSUND RESORT, ECKERÖ
+358 18 38000
www.karingsund.ax

SKÅVSJÖHOLM MÖTEN & KONFERENS, ÅKERSBERGA
08-540 267 00
www.skavsjoholm.se

Camping

FIRST CAMP NICKSTABADET, NYNÄSHAMN
08-520 127 80
www.firstcamp.se/nickstabadet-nynashamn

KAPELLSKÄRS CAMPING & VANDRARHEM, RÅDMANSÖ
0176-422 33
www.kapellskarscamping.se

UTÖ VÄRDShUS
08-504 203 00
www.utovardshus.se

Cykel

FORSMARKS VÄRDShUS,
0173-501 00
www.forsmarkwardshus.se

GRINDA VÄRDShUS, GRINDA
08-542 494 91
www.grinda.se

STF LILLSVEDS VANDRARHEM, VÄRMDÖ
08-541 385 30,
www.lillsved.se/stfvandrarhem

SVARTSÖ LANTHANDEL, SVARTSÖ
08-542 473 25
www.svartsolanthandel.se

UTÖ VÄRDShUS
08-504 203 00
www.utovardshus.se

Discgolf

KÄRINGSUND RESORT, ECKERÖ
+358 18 38000
www.karingsund.ax

Event/charter/båttur

GALEJ PARTYBÅT, ÖREGRUND
070-626 21 31 www.galej.nu

IDÖBORG KONFERENS & RETREAT
08-571 590 66
www.idoborg.se

KÄRINGSUND RESORT, ECKERÖ
+358 18 38000
www.karingsund.ax

LINJETTCHARTER, NORRTÄLJE
070-571 85 50
www.linjettcharter.se

POSITION VINDÖ, DJURHAMN
070-561 51 60
www.positionvindo.se

SKÅVSJÖHOLM MÖTEN & KONFERENS, ÅKERSBERGA
08-540 267 00
www.skavsjoholm.se

SUNDSVEDENS TURISTANLÄGGNING, ÖSTHAMMAR
0173-702 40
www.sundsvedenturist.se

SÄVÖ VANDRARHEM & CAFÉ, SÖRMLAND
076-0303616
www.savovandrarhemcafe.se

UTÖ VÄRDShUS
08-504 203 00
www.utovardshus.se

Fiske/sportfiske

KÄRINGSUND RESORT, ECKERÖ
+358 18 38000
www.karingsund.ax

STF LILLSVEDS VANDRARHEM, VÄRMDÖ
08-541 385 30,
www.lillsved.se/stfvandrarhem

SUNDSVEDENS TURISTANLÄGGNING, ÖSTHAMMAR
0173-702 40
www.sundsvedenturist.se

Gokart

GOKART FÖR ALLA, MALSTA
0176-22 62 62
www.gokartforalla.se

Grupp & Ledarskapsutveckling

ÄVENTYRENS Ö, ÅKERSBERGA
08-540 881 16
www.aventyrenso.se
facebook.com/aventyrenso

Gym

SKÅVSJÖHOLM MÖTEN & KONFERENS, ÅKERSBERGA
08-540 267 00
www.skavsjoholm.se

Gårdsbutik

BERGS GÅRD, TROSA
0156-42 00 20
www.bergsgard.se
facebook.com/bergsgardtrosa

OSTMAKERIET, RINDÖ
076-301 30 89
www.ostmakeriet.se

VILL DU OCKSÅ SYNAS HÄR?
För 600 kr per år är platsen din. Boka till:
josefin@magasinskargard.se

Gästhamn

DALARÖ TURISTBYRÅ & GÄSTHAMN, DALARÖ
08-501 508 66, www.dalaro.se

DJURÖNÄSET, DJURÖ
08-571 490 00
www.djuronaset.com

GRINDA VÄRDShUS
08-542 494 91, www.grinda.se

GRÄDDÖ MARINA, RÅDMANSÖ
0176-409 00
www.graddomarina.se

LIDÖ VÄRDShUS
0176-404 99
www.lidovardshus.com

LINANÄS GÄSTHAMN, LJUSTERÖ
08-542 400 10
www.linanasgasthamn.se

NYNÄSHAMNS GÄSTHAMN
08-520 116 35
www.nynashamn.se/gasthamn

NÄTTARÖ GÄSTHAMN
073-094 98 12, www.nattaro.se

SVARTSÖ LANTHANDEL, SVARTSÖ
08-542 473 25
www.svartsolanthandel.se

UTÖ VÄRDShUS
08-504 203 00
www.utovardshus.se

Kajak

GRÄSÖ KANOT, RÄVSTEN
070-446 42 95
www.grasokanot.se

IDÖBORG KONFERENS & RETREAT
08-571 590 66, www.idoborg.se

LIDÖ HERRGÅRD, LIDÖ
0176-404 99
www.lidovardshus.com

SKÅVSJÖHOLM MÖTEN & KONFERENS, ÅKERSBERGA
08-540 267 00
www.skavsjoholm.se

STF LILLSVEDS VANDRARHEM, VÄRMDÖ,
08-541 385 30,
www.lillsved.se/stfvandrarhem

Kajak/SUP

GRINDA VÄRDShUS, GRINDA
08-542 494 91
www.grinda.se

KAJAK & UTELIV, RÅDMANSÖ
0176-403 15
www.kajak-uteliv.com

KÄRINGSUND RESORT, ECKERÖ
+358 18 38000
www.karingsund.ax

SÄVÖ VANDRARHEM & CAFÉ, SÖRMLAND
076-0303616
www.savovandrarhemcafe.se

Kiosk/Servering/ Minilivs

UTÖ VÅRDShUS
08-504 203 00
www.utovardshus.se

Krogar/cafeer

Norra Uppland

ADAS KAFÉ & BAGERI, ÖSTHAMMAR
0173-129 99
www.adaskafe.se
KAFÉ WILMA, ÖREGRUND
0173-300 31, www.kafewilma.se
VÅRDShUSET & GÅRDShOTELLET
LÖVSTABRUK
010-101 50 60
www.vardshuset.com
NORRSKEDIKA HOTELL,
NORRSKEDIKA
0173-150 55
www.norrskedikahotell.se
SJÖKROGEN ÖSTHAMMAR
0173-730 770
www.sjokrogenosthammar.com

Norra skärgården

ANKARET RESTAURANG & BISTRO,
ÄLMSTA
0176-520 20
www.ankaret.net
ARHOLMA NORD, ARHOLMA
(sommartid)
0176-560 40
www.arholmanord.se
CafÉ TRUTEN, RÖDLÖGA
0176-871 01 (sommartid)
www.rodlogaboden.se
FURUSUNDS VÅRDShUS, FURUSUND
0176-803 44
www.facebook.com/Furusund
Vårdshus
L8 I HAMNEN, GRISSLEHAMN
(sommartid)
0175-305 35
www.l8ihammen.se
LIDÖ HERRGÅRD, LIDÖ
(sommartid)
0176-404 99
www.lidovardshus.se
MARHOLMEN, NORRTÄLJE
0771-16 17 00
www.marholmen.se
LOTSVILLAN PAD THAI,
SIMPNÄS-BJÖRKÖ
070-175 91 88 (sommartid)
www.sirpercys.se
PIZZERIA GRÄDDÖ, GRÄDDÖ
0176-400 11

Mellersta skärgården

ARTIPELAG, VÄRMDÖ
08-570 130 00
www.artipelag.se

BULLANDÖ KROG, VÄRMDÖ
08-571 458 54
www.bullandokrog.se
DJURÖNÄSET, DJURÖ
08-571 490 00
www.djuronaset.com
GRINDA VÅRDShUS
08-542 494 91
www.grinda.se
MUSKÖ SJÖKROG
08-500 450 80
www.sjokrog.se
OSTMAKERIET, RINDÖ
076-301 30 89
www.ostmakeriet.se
SANDHAMNS SEGLARHOTELL
08-574 504 00
www.sandhamn.com
SANDHAMNS VÅRDShUS
08-571 530 51
www.sandhamns-varldshus.se
SANDS HOTELL & BISTRO, SANDHAMN
08-571 530 20
www.sandshotell.se
SKÅVSJÖHOLM MÖTEN & KONFERENS,
ÅKERSBERGA
08-540 267 00
www.skavsjoholm.se
SOLBRÄNNAN RESTAURANG & CafÉ,
ÖSTERSKÄR/ÅKERSBERGA
08-540 609 09
www.solbrannen.se
facebook.com/Solbrannen
SVARTSÖ KROG
08-542 472 55
www.svartsokrog.se
VAXHOLMS KASTELL, VAXHOLM
08-12 00 48 70
www.kastellet.com
ÖSTANÄ SJÖKROG, ÖSTANÄ
FÄRJELÄGE
08-543 531 00
www.ostanasjokrog.se
FÄGELBROHUS, VÄRMDÖ
08-571 419 00
www.fagelbrohus.se
VAXHOLMS HEMBYGDSGÅRDS CafÉ
(sommartid)
08-541 319 80
www.facebook.com/vaxholms-
hembygdsgardscafe
WAXHOLMS HOTELL, VAXHOLM
08-541 301 50
www.waxholmsshotell.se

Södra skärgården

BERGS GÅRD, TROSA
0156-42 00 20
www.bergsgard.se
HÄRINGE SLOTT, VÄSTERHANINGE
08-504 204 40
www.haringeslott.se
KÖRUNDA GOLF & KONFERENSHOTELL,
ÖSMO-NYNÄSHAMN
08-520 390 30
www.korunda.se
NILSSONS BAGERI, TROSA/NYKÖPING
0156-123 94 (Trosa),
0155-212 325(Nyköping)
www.mekkakonditori.se

NYNÄS HAVSBAD, NYNÄSHAMN
08-520 604 00
www.nynashavsbad.se
NÄTTARÖ GÅRD & RESORT,
NÄTTARÖ (sommartid)
08-520 400 30,
www.nattaro.se
ORNÖ BÅTVARV, ORNÖ
08-501 581 00
www.ornobatvarv.se
SMÅDALARÖ GÅRD, DALARÖ
08-501 551 00
www.smadalarogard.se
SÄVÖ VANDRARHEM & CafÉ,
SÖRMLAND
076-0303616
www.savovandrarhemcafe.se
TROSA STADSHOTELL, TROSA
0156-170 70
www.trosastadshotell.se
facebook.com/trosastadshotell
UTÖ VÅRDShUS
08-504 203 00
www.utovardshus.se
VEGABAREN, NYNÄSV. 8 HANINGE
»Sveriges grönaste hamburgare.
Valfria färska grönsaker.
Över 100 maträtter.«
08-777 20 58
www.vegabaren.se

Åland

KÄRINGSUND RESORT, ECKERÖ
+358 18 38000
www.karingsund.ax

KLINTSUNDET EKOLANTHANDEL,
LJUSTERÖ
08-542 432 43
KYMENDÖ SERVICE
08-501 542 65
LINANÄS GÄSTHAMN, LJUSTERÖ
08-542 400 10
www.linanasgasthamn.se
LÄDNAMACKEN, LÄDNA
08-542 473 21
NORRA STAVSUDDA HANDEL
08-571 650 78
NÄTTARÖ HANDELSBOD
073-942 29 87
RUNMARÖ LANTHANDEL
08-571 527 00
RÄNÖ LIVS
08-501 571 22
RÖDLÖGABODEN, RÖDLÖGA
0176-870 60 (öppet sommartid)
www.rodlogaboden.se
SALTODEN KÖK & PROVANT,
LANDSORT
08-520 340 14
SPILLERSBODA LANTHANDEL
0176-22 10 01
spillersbodalanthandel.se
SVARTSÖ LANTHANDEL, SVARTSÖ
08-542 473 25
www.svartsolanthandel.se
TJOCKÖ BUTIK
0176-431 80
WESTERBERGS LIVS, SANDHAMN
08-571 530 19
UTÖ LIVS ICA NÄRA
08-501 570 05

Livsmedel

ARHOLMA HANDEL
0176-560 12
COOP INGMARSÖ
010-745 02 80
COOP LÅNGVIK, MÖJA
Coop Berg, Möja
010-745 02 80
FINNHAMNS SOMMARBUTIK
08-542 462 12
GRINDA LANTHANDEL
08-542 494 91
GÄLLNÖ HANDELSBOD
08-571 663 10
HUSARÖ LANTHANDEL
070-719 97 71
ICA BAROMETERN, VÄDDÖ
0176-930 04
www.ica.se/butiker/norra/
norrtalje/ica-barometern
ICA GRÄDDÖ SKÄRGÅRDShANDEL
0176-400 12
ICA HÖGMARSÖ
0176-830 40
ICA KASTBERGS, HÄLLNÄS
0294-220 05
www.ica.se/kastbergs
ICA TORGET, SKÄPLINGE
0294-102 55, www.ica.se
ICA VÄDDÖ KASSEN, ÄLMSTA
0176-778 80

Lägerverksamhet

ÄVENTYRET VÄSSARÖ
0173-371 19
www.aventyretvassaro.se

Marina/Varv

BERGSHAMRA VARV
0176-26 20 68
www.bergshamravav.se
GRÄDDÖ MARINA, RÅDMANSÖ
0176-409 00
www.graddomarina.se
GRÄSKÖ BÅTVARV
0708-53 63 13
www.graskobatvarv.se
LAGERVIKS BÅTVARV, BLIDÖ
0176-820 04
www.lagerviks.se
ORNÖ BÅTVARV,
08-501 581 00
www.ornobatvarv.se
SKÄRGÅRDSVARVET, GRÄDDÖ
0730-29 39 49
www.skargardsvarvet.se
SVINNINGE MARINA, ÅKERSBERGA
08-540 631 55
www.svinningemarina.se

Minigolf KÄRINGSUND RESORT, ECKERÖ +358 18 38000 www.karingsund.ax UTÖ VÄRDShUS 08-504 203 00 www.utovardshus.se	Ridning HAGA GÅRD & STALL, HERRÄNG 070-611 35 52 www.hagastall.se Seglingscharter LINJETTCHARTER, ROSÄTTRA 070-571 85 50 www.linjettcharter.se Sjöpolis SJÖPOLISEN I STOCKHOLMS LÄN 010-563 73 26 Tips till sjöpolis 114 14 www.polisen.se www.batsamverkan.se Sjömack GRINDA VÄRDShUS, GRINDA 08-542 494 91, www.grinda.se RÖDLÖGABODEN, RÖDLÖGA 0176-870 60 www.rodlogaboden.se Sjöräddningen (vid allvarlig olycka ring 112) Arkösund, 0705-80 81 24 Möja, 0705-80 81 22 Räfsnäs, 0705-80 81 18 Trosa, 0705-80 81 23 Stockholm, 0705-80 82 01 Öregrund, 0705-80 81 17 Sjötaxi/rederier BLIDÖSUNDSBOLAGET 08-34 30 90 www.blidosundsbolaget.se GALEJ ÖREGRUND 070-626 21 31 www.galej.nu NORRA SKÄRGÅRDSTRAFIKEN, BLIDÖ 070-932 97 95 POSITION VINDÖ, DJURHAMN 070-561 51 60 www.positionvindo.se ROSLAGENS SJÖTRAFIK, SANDHAMN 070-691 38 58 www.roslagenssjotrafik.se SKÄRGÅRDSTJÄNSTER, YXLAN 070-537 90 19 www.taxibat.nu	SKÄRGÅRDSTRAFIK & CHARTER, STAVSNÄS 08-571 501 00, www.battaxi.se UTÖ VÄRDShUS 08-504 203 00 www.utovardshus.se WAXHOLMSBOLAGET 08-679 58 30 (turupplysning) www.waxholmsbolaget.se Spa/relax DJURÖNÄSET, DJURÖ 08-571 490 00 www.djuronaset.com NYNÄS HAVSBAD, NYNÄSHAMN 08-502 604 00 www.nynashavsbad.se TROSA STADSHOTELL, TROSA 0156-170 70 www.trosastadshotell.se facebook.com/trosastadshotell Stugor Norra Uppland ÖRSKÄRS FYR 0173-340 21 www.orskarsfyr.se Norra Skärgården HAGA GÅRD & STALL, HERRÄNG 070-611 35 52 www.hagastall.se KAPELLSKÄRS CAMPING & VANDRARHEM RÄDMANSÖ 0176-442 33 www.kapellskarscamping.se LIDÖ VÄRDShUS, LIDÖ 0176-404 99 www.lidovardshus.com Mellersta Skärgården GRINDA STUGBY, GRINDA 08-542 494 91 www.grindawardshus.se IDÖBORG KONFERENS & RETREAT 08-571 590 66, www.idoborg.se STOCKHOLMS SKÄRGÅRDSTUGOR 08-570 231 31 www.skargardsstugor.se SVARTSÖ SJÖBODAR, SVARTSÖ 08-542 471 10 www.svartsosjobodar.se VILLA PARADIS B & B, VAXHOLM 0768-676 720 www.villaparadis.se facebook.com/villaparadis VILL DU OCKSÅ SYNAS HÄR? För 600 kr per år är platsen din. Boka till: josefin@magasinskargard.se	Södra Skärgården FIRST CAMP NICKSTABADET, NYNÄSHAMN 08-520 127 80 www.firstcamp.se/ nickstabadet-nynashamn LANDSORTS VANDRARHEM & STUGOR 073-231 90 01 www.landsortsvandrarhem.se UTÖ STUGA 070-251 01 21, www.utostuga.se Trampbåtar KÄRINGSUND RESORT, ECKERÖ +358 18 38000 www.karingsund.ax Turistbyråer/info DESTINATION DALARÖ 08-501 508 00 www.dalaro.se DESTINATION VAXHOLM www.destinationvaxholm.se LÖVSTABRUKS TURISTINFORMATION 0295-202 20, 0295-214 06 (bokning) www.vallonbruken.nu, www.bokauppland.se NORRTÄLJE TURISTBYRÅ 0176-28 37 37 www.norrtalje.se NYKÖPINGS TURISTBYRÅ 0155-24 82 00 www.visitnykoping.se NYNÄSHAMNS TURISTBYRÅ 08-520 737 00 www.visitnynashamn.se OXELÖSUNDS TURISTBYRÅ 0155-383 50 www.visitoxelosund.se TROSA TURISTCENTER 0156-522 22 www.trosa.com VAXHOLMS TURISTBYRÅ 08-541 314 80 www.vaxholm.se VISIT LANDSORT www.visitlandsort.se VISIT MÖJA www.visitmoja.se VISIT VÄRMDÖ 08-570 346 09 www.varmdo.se VÄDDÖBYGDENS TURISTINFORMATION www.vaddobygden.se ÅLANDS TURISTFÖRBUND +358 (0)18 240 00 www.visitaland.com
---	---	---	--

Utomhus-SPA

SKÅVSJÖHOLM MÖTEN & KONFERENS, ÅKERSBERGA
08-540 267 00
www.skavsjoholm.se

Vattenskidor/ Wakeboard

VILLA PARADIS B & B, VAXHOLM
0768-676 720
www.villaparis.se
facebook.com/villaparis

Vattenskotersafari

KÄRINGSUND RESORT, ECKERÖ
+358 18 38000
www.karingsund.ax

Vinprovning

SKÅVSJÖHOLM MÖTEN & KONFERENS, ÅKERSBERGA
08-540 267 00
www.skavsjoholm.se
VINPROVNING ENOGASTRONOMISKA UPPLEVELSER
Systembolaget Sök dryck/
Gustavino, 070-798 24 48
www.gustavino.se

Yoga

IDÖBORG KONFERENS & RETREAT
08-571 590 66
www.idoborg.se
SKÅVSJÖHOLM MÖTEN & KONFERENS, ÅKERSBERGA
08-540 267 00
www.skavsjoholm.se

Ölprovning/ bryggerivisning

NYNÄSHAMNS ÅNGBRYGGERI
08-520 212 13, 0737-19 07 09
www.angbryggeri.se

Övrigt

Apotek/ systemombud

ICA GRÄDDÖ SKÄRGÅRDSHANDEL
0176-400 12
RÖDLÖGABODEN, RÖDLÖGA
0176-870 60
www.rodlogaboden.se

SPILLERSBODA LANTHANDEL
0176-22 10 01
www.spillersbodalanthandel.se
SVARTSÖ LANTHANDEL, SVARTSÖ
08-542 473 25
www.svartsolanthandel.se

Arbetskläder

4WORK, NORRTÄLJE
www.4work.se

Arkitekt

KREAPLAN ARKITEKTKONTOR, STOCKHOLM
070-638 39 28
www.kreaplan.se

Bank

ROSLAGENS SPARBANK, NORRTÄLJE
0176-770 00
www.roslagenssparbank.se

Barnkläder

MYBLISS, ÖREGRUND
070-855 96 62
www.mybliss.se

Bergsprängning

NJ MARK, NORRTÄLJE
070-602 32 42

Betong

EPS CEMENT, VALLENTUNA
08-449 15 35
www.epscement.com

Bondgård

BERGS GÅRD, TROSA
0156-42 00 20
www.bergsgard.se
facebook.com/bergsgardtrosa

Brunnsborrning

SKÅNSJÖ FRAKT, NÄMDÖ
070-750 90 90
www.skansjofrakt.se

Bryggeri

NYNÄSHAMNS ÅNGBRYGGERI
08-520 212 13
www.nyab.se

Bryggor

REUTERSKIÖLD SNICKERI
076-850 12 55
www.reuterskioldsnickeri.se

Bränneri

NORRTÄLJE BRÄNNERI, LOHÄRAD
0176-22 71 30
www.norrtaljebranneri.se

Butik-produkter för vård av hus och båt

BÅT & BYGGNADSVÅRD I ROSLAGEN, VRETA
072-585 18 43
www.bbviroslagen.se

Bygg/snickeri

BLIDÖ BYGG & SJÖTRANSPORTER
070-932 97 95
tommy.bygg@telia.com
FROMS BYGG, NORRTÄLJE
070-770 03 08
www.fromsbygg.se
GRÄDDÖ BYGG & SNICKERI, RÅDMANSÖ
070-723 41 20
www.graddobygg.se
FALK ENTR, ÖSTHAMMAR
0173-500 25
www.falkentreprenad.com
MATTSSON & THOLÉN, NORRTÄLJE
0176-282 590
www.mtbygger.se
NIKLAS GUSAVSSON BYGG, YXLAN
0768-81 61 77
www.ngbygg.se
NORRTÄLJE SNICKERI
0709-480 326
PA BYGG & INREDNING, ÖSTHAMMAR
073-023 57 64
www.pabygginredning.se
REUTERSKIÖLD SNICKERI
076-850 12 55
www.reuterskioldsnickeri.se
SÄLLSTRÖM BYGG, BERGSHAMRA
0708-26 13 34
www.sallstrombygg.se
TOTTE GRÖNWALL SNICKERI, FURUSUND
0709-40 82 38

Båtförsäljning/ Båttillbehör

ÄLMSTA ALUMINIUMBÅTAR AB – VÄDDÖ BÅTCENTER AB
0176-503 44
kontakt@vaddobatcenter.se
www.vaddobatcenter.se
Vard 10-17, lör 10-14
GRÄDDÖBÅTAR/SKÄRGÅRDSVARVET
0730-29 39 49
www.graddobat.se

VILL DU OCKSÅ SYNAS HÄR?
För 600 kr per år är
platsen din. Boka till:
josefin@magasinskargard.se

Båtbyggeri

ERIKSSONS BYGGERI & BÅTBYGGARSKOLA, INGMARSÖ,
0733-52 20 04
www.trabatar.net

Båtmotorer

Försäljning & Service – Johnson, Evinrude E-tec G2, Tohatsu, Honda m fl
ÄLMSTA ALUMINIUMBÅTAR AB – VÄDDÖ BÅTCENTER AB
0176-503 44
kontakt@vaddobatcenter.se
www.vaddobatcenter.se
Vard 10-17, lör 10-14

Båttillbehör

GRÄDDÖ MARINA, RÅDMANSÖ
0176-409 00
www.graddomarina.se

Båtservice

Vinterförvaring o service, båtar o utombordare, bottenfärger o tillbehör.
ÄLMSTA ALUMINIUMBÅTAR AB – VÄDDÖ BÅTCENTER AB
0176-503 44
kontakt@vaddobatcenter.se
www.vaddobatcenter.se
Vard 10-17, lör 10-14

Bärgning/Bogsering

SKÄRGÅRDSTJÄNSTER, YXLAN
070-537 90 19
www.skargardstjanst.se

Däck

SVENNES DÄCK, HÄLLNÄS
0294-220 37

Ekokött

BERGS GÅRD, TROSA
0156-42 00 20
www.bergsgard.se
facebook.com/bergsgardtrosa

Elbilar

EPTON CLUBCAR, VALLENTUNA
08-10 82 83, info@epton.se
clubcar.se

Elbolag

NORRTÄLJE ENERGI
www.norrtaljeenergi.se

Elservice/installation

GRÄDDÖ ELINSTALLATIONER
0709-556 636, www.graddoel.se

Entreprenad

ANDERS ENTREPRENAD, BLIDÖ
0709-203 089
www.andersentreprenad.se
GRÄSKÖ ARKIPELAGSERVICE
0708-45 58 63
arkipelagservice@telia.com
JIDSTRANDS ENTREPRENAD, BLIDÖ
070-562 33 88

Festlokal/bygdegård

BERGS GÅRD, TROSA
0156-42 00 20
www.bergsgard.se
facebook.com/bergsgardtrosa
RÅDMANSÖ BYGDEGÅRD, GRÄDDÖ
0709-701 901
www.radmansobygdegard.se
NORRTÄLJE BRÄNNERI, LOHÄRAD
0176-22 71 30
www.norttaljebranneri.se

Frisör

GRÄDDÖSALONGEN
0176-401 41
ingela.wickman@hotmail.com

Färg/Golv

FÄRGFÖRRÅDET, VÄRMDÖ
070-745 80 18
fargforradet@outlook.com
NORDSJÖ IDE & DESIGN, ÖSTHAMMAR
0173-212 35, 070-787 87 68
www.roslagensgolv.se
STRÖMBERGS RÖDFÄRGSMÅLNING, ÖSTHAMMAR
070-592 15 31, 0730,238 221

Fönsterrenovering

BÅT & BYGGNADSVÅRD I ROSLAGEN, VRETA
072-585 18 43
www.bbviroslagen.se

Ginprovning

NORRTÄLJE BRÄNNERI, LOHÄRAD
0176-22 71 30
www.norttaljebranneri.se

Grill/kiosk

LJUSTERÖFÄRJANS KROG & GRILLKIOSK
08-542 422 31
www.facebook.com/ljusterofarjanskrog&grill

Grus/jord

JIDSTRANDS ENTREPRENAD, BLIDÖ
070-562 33 88
REDERIAB SKÄRGÅRDSGRUS, GÄLLNÖBY
www.skargardsgrus.se
070-571 95 80
SKÄRPLINGE GRUS
070-312 31 32
www.lugnetsab.se

Inredare/Stylist

INDOOR STYLING & DESIGN, NORRTÄLJE
0708-118 656

Inredning/Hantverk

FORMLYCKA, ÖREGRUND
0733-521 333
www.formlycka.se
HANTVERKETS HUS, LÖVSTABRUK
www.hantverketshus.se
KULANS BOD & GALLERI, BLIDÖ
070-517 12 53
www.kulan.org
LENA LINDERHOLM, KASTELLET-VAXHOLM
www.linderholm.se

Kajaksaker/försäljning

KAJAK & UTELIV, GRÄDDÖ
0176-403 15
www.kajak-uteliv.com

Kakel/badrum

ÅKERLUNDS GRUND & BETONGFÖRÄDLING
070-795 48 51

Kamin/spis

ELDABUTIKEN, NORRTÄLJE
0176-142 00
www.soderlindsvedspisar.se

Kläder

PEP'N CHILLI, ÖREGRUND + SKÄRPLINGE
0173-300 63 Öregrund
0294-100 80 Skärplinge
www.pepnchilli.se
SOMMARBACKENS ULLBOD
0221-516 79
www.ullboden.se

Konstutställningar

ARTIPELAG, VÄRMDÖ
08-570 130 00
www.artipelag.se

Maskin

SKÄRPLINGE MASKIN
0294-221 51
www.skarplingemaskin.se

Måleri

DALARÖ MÅLERI
0708-50 11 33
www.dalaromaleri.se
DUVNÄS MÅLERI, NACKA
070-888 31 44, 070-591 82 55
www.dinmalare.se
TREVIS MÅLERI, RÅDMANSÖ
070-403 31 03
www.trevismaleri.se

Naturresevat

GOTSKA SANDÖN
www.gotskasandon.se

Radio

SKÄRGÅRDSRADION
www.skargardsradion.se

Rör

SKÄRPLINGE RÖR
0294-100 77
www.skarplingeror.se

Sanering/gräv

GÄVLEBORGS SJÖSANERING
070-607 61 42
www.sjosanering.se

Schakt

GRÄSKÖ ARKIPELAGSERVICE
070-845 56 63
GRÄSÖ SCHAFT
070-594 55 64
www.grasoschakt-osthammar.se

Sjötransporter/frakt

GRÄSKÖ ARKIPELAGSERVICE, BLIDÖ
0708-45 58 63
SKÅNSJÖ FRAKT, NÄMDÖ
070-750 90 90
www.skansjofrakt.se
SKÄRGÅRDSTJÄNSTER, YXLAN
070-537 90 19
www.skargardstjanst.eu

Smycken

CLAUDIA P
www.claudiap.se
EDBLAD
www.edblad.com
GULDSMEDERNA, NORRTÄLJE
0176-156 56
www.guldsmederna.se

Snickeri

REUTERSKIÖLD SNICKERI
076-850 12 55
www.reuterskioldsnickeri.se
TOTTE GRÖNWALL SNICKERI, FURUSUND
totte.gronwall@gmail.com
0709-40 82 38

Spel/leksaker

RETRO RESCUE
0709-22 69 80
www.retrorescue.se

Städ

SKÄRGÅRDENS STÄD & ALLSERVICE, DALARÖ
070-433 03 47
www.skargardensstad.se

Såg/snickeri

BOLIST BERGSHAMRA SÅG
0176-26 02 10
www.c24bygg.se
BOLIST REFSNÄS SÅG GRÄDDÖ
0176-402 65,
www.bolistradmanso.se
SPILLERSBODA SÅG
010-222 90 60
www.c24bygg.se

Trädgård

IRISRO TRÄDGÅRD, BERGSHAMRA
076-701 84 94
www.irisro.se
GULDKANNAN
www.guld kannan.se
TAKSOPEN
www.taksopen.se
VÄXPLATS NYBYN, FINSTA
0175-606 44
www.vaxplatsnybyn.com

Utbildning/kurser

BÅT & BYGGNADSVÅRD I ROSLAGEN, VRETA
072-585 18 43
www.bbviroslagen.se
ERIKSSONS BYGGERI & BÅTBYGGARSKOLA, INGMARSÖ
08-542 461 36
VÄDDÖ FOLKHÖGSKOLA
0176-528 00
www.vaddo.fhsk.se

Viner

GUSTAVINO
www.gustavino.se

För ett renare hav

Skänk ditt bidrag till Östersjöfonden

Bankgiro 264-2981

www.ostersjofonden.org

TACK!

God Jul och Gott Nytt år!

BYGG&MÅLERI

0173 - 500 25 070 - 640 68 78
www.falkentreprenad.com

Forsmarks Wårdshus
forsmarkwardshus.se
0173 - 50100

STRÖMBERGS
RÖDFÄRGSMAJNING

Även annan tak- och
fasadmålning utomhus
070-592 15 31

GSAB

Gävleborgs Sjösanering AB
070-607 61 42
Utför muddringar
info@sjosanering.se

DÄCKSERVICE
MÅN-FRE 07.00-17.00 LÖR 09.00-13.00
Hållnäs Tel. 0294-220 37

KARLSVIKEN
www.karlsviken.se

GRÄSÖ SCHAKT

Alla slags markarbeten
Vacuumtoalettsystem

Leif Olsson • Nötsveden 120 • 742 97 Gräsö
graso.schakt@telia.com
Tel. 070 594 55 64 • 070 356 40 13

4WORK
YRKESKLÄDER

JÄRFÄLLA NORRTÄLJE SOLLENTUNA SÄTRA

www.4work.se

**ÅKERLUNDS GRUND &
BETONGFÖRÄDLING AB**
070-795 48 51

Vi kör i vått och torrt!

SKÄRGÅRDS

TJÄNSTER

YXLAN AB

070-537 90 19 skargardstjanst.eu

Service och försäljning

MERCURY TOHATSU
SUZUKI
BERGSHAMRA

www.bergshamravarv.se

ERIK: **0709-488 369**
www.fromsbygg.se

JIDSTRANDS
ENTREPRENAD
AB

GRUS · SAND · JORD · KRANLYFT
LEVERANS I STORSÄCK
CONTAINER · MASKINTRANSPORTER
070-562 33 88 Jidde

GRÄSKÖ
ARKIPELAG
SERVICE

ENTREPRENAD I SKÄRGÅRDEN
0708 - 455 863

GRÄSKÖ BÅTVARV

Vinterförvaring, service
och försäljning

MERCURY

070-853 63 13 • info@graskobatvarv.se

God Jul och Gott Nytt år!

SKÄRGÅRDSGRUS

M/S Solskär

LEVERERAR GRUS/BADSAND
UTLÄGGES

08-570 331 95, 070-571 95 80

Transporterar allt från grus till hus.
Även entreprenadmaskinsarbeten.
08-570 331 95

Sommarbackens Ullbod

Strumpor
&
underkläder
av mjukaste ull

0221 - 516 79
www.ullboden.se

Färgförrådet

Allt i färg för hus och hem

070-745 80 18
Fagerdalaväg 9F Värmdö

Sopa taket fritt från barr, löv
bullig mossa och snö!

Undvik att
ramla från
tak.

Ta hand om ditt tak
Vi har verktygen
TAKSOPEN.SE

Välkomna! Vi har
uthyrning året om!

STOCKHOLM
Skärgårdsstugor

www.skargardsstugor.se 08-570 231 31

Väddö Ved

"värmer bra"

All sorts ved!

070-340 32 29

BåtMagnet

Båttillbehör - Motor - Båt - Trailer

Värmdös största
båttillbehörsbutik!
Vi presenterar flertalet välkända
varumärken inom det marina.

08-504 203 00
www.utovardshus.se

Hjälp sjöfågeln!

Holkar storskrake 700 kr knipa 600 kr
070-314 49 43 roines.foto@gmail.com

NORDANVIND

leveranser i Stockholms
skärgård och Mälaren
sand • grus • jord

070-349 22 04
www.nordanvind.se

Viner från Toscana vingar

Fiaschetto Chianti, 2021, 750 ml.
12,5 % vol. Systembolaget
Nr 591900. Pris 169 kr
Fiasco Chianti, 2020, 1500 ml.
12,5 % vol. Systembolaget
Nr 5909406. Pris 229 kr

GustaVino AB
www.gustavino.se

Vi köper dina
gamla tv-spel
och leksaker.
Låt dina
klassiker &
gamla hjältar
få nytt liv.

Besök: retrorescue.se/salj-till-oss

DIN BYGGHANDEL!

BOLIST

RÅDMANSÖ

RäfsnäsSågAB

GULDSMEDERNA

Posthusgatan 6 A, Norrtälje
0176-156 56 guldsmederna.se
mail@guldsmederna.se

Tävling

Vinn en roman.
Skicka in ditt svar
senast 10 februari
2026.

Vem hör till vilken ö?

När skärgården skildras i en bok idag är det oftast i en deckare.

Det har skett ett blodigt och brutalt mord på någon ö som ska lösas, av gärna en kvinnlig polis. Det är spännande och gripande historier som säljer bra. Men riktigt så hemskt har det tack och lov inte blivit i skärgården.

I akterspegeln den här gången vill vi se om ni minns några författare och konstnärer som skildrade skärgården som den en gång var. Upphovsmännen (som ofta var män) har nu lämnat jordelivet och skärgården för gott. Men deras berättelser och verk finns fortfarande kvar för den som är intresserad. De lämnade efter sig många fina naturskildringar i text och bild.

Försök nu att para ihop personerna med den ö hen förknippas

med. Här får man se upp då två av dem kan hamna på samma ö långt ut i ytterskärgården. Vi drar tre vinnare som får varsin feelgoodbok av Yvonne Ehn »En nyckel i advent«.

/ KNEP OCH KNÅPARE: ROINE KARLSSON

1) Vätö 2) Arholma 3) Svenska Lillön 4) Runmarö 5) Lygna
6) Äspolmen 7) Norröra 8) Gräsö 9) Möja 10) Bullerö

Skicka in ditt svar till info@magasinskargard.se eller posta till MagasinSkärgård, Gräddö Varvsvä 12, 760 15 Gräddö. Skriv namn, adress, ålder, yrke och gärna intressen, så vi får lära känna våra läsare. Och stort TACK om du berättar var du hittade ditt magasin. Vi vill gärna ha din feedback. Tack på förhand!

FOTO: ROINE KARLSSON O. WIKIPEDIA

Astrid Lindgren

Harald Lindberg

Bertil Kumlien

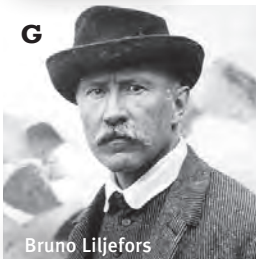
Sven Barthel

Einar Malm

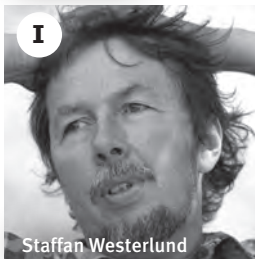
Tomas Tranströmer

Bruno Liljefors

Bengt Rinaldo

Staffan Westerlund

Roland Svensson

Vi har dragit tre vinnare från sommarumrets tävling – »Vilket landskaps blomma?».

Vi vill börja med att be om ursäkt då det tyvärr smugit sig in fel bild. Medelpad har inte en guckusko som landskapsblomma, det ska vara gran eller smörboll. Trots det har vi fått in väldigt många svar. Men bara tre kan vinna.

Vi säger stort GRATIS till Elisabet Hallegren i Norrtälje, Lisskulla Dahlbäck från Solna som hittade sitt magasin i Nynäshamn samt grattis till Monika Sandberg i Östhammar. Ni har vunnit var sitt guldpläterat halsband och vi skickar även vinterumret till er.

Rätt svar sommarumrets Akterspegel: A-6 Medelpad – smörboll eller gran (inte guckusko), B-5 Gästrikland – liljekonvalj, C-2 Ångermanland – styvmorsviol, D-1 Sörmland – vit näckros, E-3 Uppland – kungsängslilja, F-4 Skåne – prästkrage

1899 hållbart igår, idag och imorgon.

1899 tog mjölnaren Wallén elektriciteten till Norrtälje, som därmed blev en av de första elektrifierade städerna i Sverige. Och än idag kan du genom Elavtal 1899 välja riktigt närproducerad och hållbar el från Arsta kraftvärmeverk och vår sprillans nya solelpark Fågelsången.

Då är du också med och stöttar vårt ungdomsprojekt Hållbarhetsdagarna, där alla kommunens sjätteklassare blir inbjudna för en inblick i hållbarhet, de globala målen och vad vi som kommunägt bolag gör lokalt för miljön och klimatet.

Teckna Elavtal 1899 på norrtaljeenergi.se

Norrtälje Energi

FOTO: ROINE KARLSSON

Segla till julbordet

Seglingsföretaget Out erbjuder grupper ett annorlunda sätt att ta sig till julbordet i skärgården. Vintersegling. Du ingår i besättningen på en av Outs segelbåtar, påpälsad mot kylan, och målet som hägrar är ett dignande julbord som smakar extra gott efter en segeltur ute i friska luften.

Upplägget är att mönstra på vid 16-tiden i centrala Stockholm, Vaxholm eller Stavnäs. Sedan hissas segel för en tur till någon av skärgårdens krogar som serverar julbord. Till exempel Vaxholms kastell, Seglarhotellet på Sandhamn eller Idöborg. Ombord bjuds på glögg, julstämning och varma overaller delas ut. Läs mer på out.se.

Boktips

Allt om ökan

Konsten att bygga en öka

På 1800-talet var ökan en självklar del av livet i Stockholms skärgård. De öppna klinkbyggda mindre båtarna med akterspegel användes till både fiske och transporter.

– Det är många små särdrag som skiljer Stockholms skärgårds öka från närliggande båtbyggartraditioner.

Ökans skrov är byggt i furu och stävar och akterspegel i ek, berättar Fredrik Leijonhufvud, doktorand i kulturvård vid Göteborgs universitet.

Boken är ett gediget praktverk, rikt illustrerat och innehåller allt du kan tänkas vilja veta om klinkbyggda ökor och dess historia. Redan de gamla vikingarna byggde sina båtar med klinkteknik, där skrovet bräddar överlappar varandra.

TITEL: I båtbyggarnas kölvatten
FÖRFATTARE: Fredrik Leijonhufvud
FÖRLAG: Göteborgs universitet
ANTAL SIDOR: 252 **CA PRIS:** 508 kr
ISBN: 978-91-7963-233-5

Välkommen
till Vädö!

ICA VÄDDÖ
 Supermarket 0176-77880

Vi kör i vått och torrt!

- Lastbåt med kran för frakt av gods
- Leverans av grus och jord i storsäck
- Utläggning av bojar och flytbryggor
- Bärgning och bogsering
- Hämtning av bygg- och grovsopor
- Mark- och schaktarbete

SKÄRGÅRDS

TJÄNSTER

YXLAN AB

070-537 90 19 www.skargardstjanst.eu

Vill du också ligga här?

Kontakta Josefin på
josefin@magasinskargard.se
 eller 0709-701 901
 så får du ett bra erbjudande.

magasin SKÄRGÅRD.
 sinne/smak/sevärdheter

Svenska Fyrsällskapet www.fyr.org

*Svenska Fyrsällskapet, en ideell förening,
 vill vårda och bevara Sveriges fyrar,
 sjömärken och fyrhistoria.*

*Ditt stöd behövs så att Sveriges fyrar
 får en lysande framtid!*

Bli medlem i Svenska Fyrsällskapet! www.fyr.org

Båt & Byggnadsvård
i Roslagen

Butik med produkter för vård och renovering av hus och båtar, rådgivning, fönsterrenovering, kurser och föreläsningar

bbviroslagen.se 072-585 18 43

GRÄDDÖ MARINA

www.graddomarina.se
0176-409 00

MERCURY VOLVO PENTA SUZUKI

SÄLLSTRÖMS
Snickeri & Bygg AB

0708-26 13 34
www.sallstrombygg.se

Yxlan

NICLAS GUSTAVSSON
BYGG & SNICKERI AB

076-881 61 77 • niclas@ngbygg.se

NJ-Mark

Bergsprängning
Entreprenad-
borrning för
värme, brunnar
& bryggor

070-602 32 42

Låt oss visa skärgården! Vi finns i den.
Reguljär direktbåt Sandhamn – Stavsås
Båttaxi ≥ 190 p
Skärgårdsturer
Åretrunt-charter
Mat & Dryck
ROSLAGENS SJÖTRAFIK AB
"Tärnan" & "Gudungen" • 070-691 38 58
www.roslagenssjotrafik.se

God Jul och Gott Nytt år!

Från tanke till färdigt hus

MATTSSON & THOLÉN
BYGGER AB

mtbygger.se 0176-282 590

GRÄDDÖ
ELINSTALLATIONER AB

God Jul &
Gott Nytt År!

UNGA

Totte Grönwall Snickeri
0709 408 238

GÄLLER DET **Träbåtar?**
DÅ GÄLLER DET OCKSÅ OSS!
Nyhet! Båttvätt!
Båtbyggarskola
Fullständig varvsrörelse
ERIKSSONS BÅTBYGGERI
& BÅTBYGGARSKOLA AB
Box 15, 130 25 INGARSÖ
0733-522004 trabatar.net

God jul önskar
Duvnäs Måleri

Stefan 070 888 31 44
Felicia 070 591 82 55
info@dinmalare.se

Vi målar på land
- till sjöss!

www.dalaromalare.se

DALARÖ
MÄLERISERVICE AB

Kanalväg, 6 DALARÖ • 0708-50 11 33 • info@dalaromalare.se

Bröllop & Fest

RÅDMANSÖ BYGDEGÅRD
Gräddö • 0709-701 901
www.radmansobygdegard.se

Specialister på bryggor

REUTERSKIÖLD
snickeri.

076-850 12 55
www.reuterskioldsnickeri.se

NORRTÄLJE SNICKERI AB

Platsbygger kök, bokhyllor,
bardiskar, garderober...

0709-480 326
norrtalesnickeri@live.se

LÄS OM: öar/natur/båtar/historia/äventyr/event/kultur/tävlingar/varv
kuriosa/traditioner/utflykter/djur/sport/upplevelser/båtturer/musik

Med hjärtat i skärgården

»Sinne, smak och sevärdheter«

Vår jubileumsbok

Fullmatad med 39 utvalda reportage från Magasin Skärgårds 56 nummer som kommit ut sedan starten för 20 år sedan. Med spännande, häftiga och kuriosa knäck från Hållnäs i norr till Oxelösund i söder, Åland i öster till Västkusten i väster. Vi har seglat vikingaskepp, fiskat hummer, skådat stjärnhimmel, besökt fyrplatser och bott på Kråmö utan el och rinnande vatten. Det här och mycket mer kan du läsa om i vår jubileumsbok. Skribenter är Josefin Ekberg och Roine Karlsson.

Pris: 250 kr plus porto. Boken är rikt illustrerad med fotografier av Roine Karlsson. Hård pärm. 176 sidor. Begränsad upplaga. **Beställ på info@magasinskargard.se**

magasin**SKÄRGÅRD.**
sinne/smak/sevärdheter